

Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nakobraar daaşa i Yetu abiin adu adola kë akak naṭaṣarul. Maci awo alon ṭi banjañan biki Yetu ajakun aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaarun du dko di bakyahan. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiin, na uko wi adolon ṭi umundu wi na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mnten, ajeban bamaakal, adook nntaayi, ado iko itum maakan iñonarenan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadiimanaan baka kë na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naṣibaṭi batarun aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, kë iko yi baṭupun ṭi a bti ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naṣih ambiin awo i kabi. Uko mēnt ukaan kë bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiin awo naṣih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naṣibaṭi. Kë wi Yetu adoon adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, baweek biki baka badoon apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭun, badook baṭaṣarul aneenan baka bakak baneej du dko dñehanaani di baka. Bukal kë baṣe wayṣer ṭi umundu aṭup bañaan bti Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1–2.23)

2. Yowan Nabattaar aɕup uko unklun kabi (3.1-12)
3. Batitmu bi Yetu na jibi Tatana akdoon na pguura ajuban (3.13-4.11)
4. Yetu aɕup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12-18.35)
5. Yetu apenna Galilay pya Yerutalem (19.1-20.34)
6. Kanem kabaañsaani ki Yetu ti umundu wi, pwayes pi bawayşulun na pkeşul (21.1-27.66)
7. Yetu anaşa ti pkeş (28.1-20)

Pntaali pi Yetu

¹ Pntaali pi Yetu Krittü, anwoon abab *Dayit naşih abot awo abab *Abraham pii pi : ² Abraham abuk Itaak, Itaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babuk aşin*. ³ Yud abuk Peret na Tera. Tamar* awoon anin baka, Peret abukun Hetron, Hetron abuk Ram. ⁴ Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. ⁵ Falmon abuk Boot. Anin Boot awo Rahab*. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut*. Obed abuk Yete ; ⁶ Yete abuk Dayit naşih.

Dayit abuk Falomon, anin Falomon abiin awo ahar Uriye*. ⁷ Falomon abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Ataf. ⁸ Ataf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram†, Yoram abuk Otijat ; ⁹ Otijat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat

* **1:2** Yuda na babuk aşin : Biint iñeen na batëb biki bawo baweeb biki kntaali ki Itrayel. ☆ **1:3** Natenan ti Ujuni 38.27-30. ☆ **1:5** Natenan ti Yotuwa 2. ☆ **1:5** Natenan ti Rut. ☆ **1:6** Natenan ti 2 Famiyel 12. † **1:8** Yotafat abuk Yoram : Na manjoonan Yotafat awo ateem aşin Yoram.

abuk Hetekiyat ; ¹⁰ Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat ; ¹¹ Yotiyat abuk Yekoniya na babuk aşin ʔi wal wi bamobuŋ bañaan biki *Itrayel añaot ʔtaak wi Babilon.

¹² Wi bamobuŋ bañaan biki Itrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Falatiyel, Falatiyel abuk Torobabel. ¹³ Torobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Aʔor. ¹⁴ Aʔor abuk Tadok, Tadok abuk Akim. Akim abuk Eliyud, ¹⁵ Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Yakob†. ¹⁶ Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukuŋ Yetu i bajaan badu Krittʔ.

¹⁷ Iwuun injunuŋ du Abraham te Dayiʔ iwo iñeen na ibaakër ; injunuŋ du Dayiʔ te wal wi bamobuŋ bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuun iñeen na ibaakër, injunnuŋ du wi bamobnuŋ baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittʔ, iwo iwuun iñeen na ibaakër.

Kabuka ki Yetu
(Luk 2.1-7)

¹⁸ Yetu abuka hënk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kë, wi bawoon baandobi niimar, kë Uhaaş wi Naşibaʔi uşë do kë Mariya awo na kayiŋ. ¹⁹ Yotef anjokuluŋ, anwoon ñiint natool abot awo aanŋal ppeeʔa ʔi kadun ki bañaan, aji ʔi uşalul agar baniw na a bë aankʔup bañaan. ²⁰ Jibi awoon na uşal wan, kë uwanjuʔ wi Ajugun ulon uşë pën awinana ʔi ŋʔaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayiʔ, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaş wi Naşibaʔi ukaan kë awo na kayiŋ. ²¹ Aluŋ kabuk napot ñiint,

† 1:15 Kajunna ʔi Torobabel te Yakob, Maci alut iwuun itum.

i iktuun katim ki Yetu§, ɸiki ul aklun kabuuran pntaali pi nul ɸi ipekadu yi pa. »

²² Iko mēntɸ bti iyuuj kē uko wi Ajugun abiin aɸup aɸēpna ɸi *naɸuparul idolanaa, aji : ²³ « *Ñaaɸ an-woon aamme ñiintɸ alun kawo na kayin, kabuk napoɸ ñiintɸ, balun kaɸu'a katim ki Emanuwel* »☆ uwoon: « Naɸibaɸi awo ɸi ptoofun. »

²⁴ Wi Yotef atenun, ado jibi uwanjut ujakulun: ajej Mariya kē awo aharul ²⁵ aɸē wo aanwinar na a kē adoo buk napoɸ ñiintɸ i aɸuun katim ki Yetu.

2

Bayaantɸ banwoonun umayar unuur babi pwin Yetu

¹ Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du utaak wi *Yuda, ɸi wal wi *Herod awoon naɸih. ɸi wal mēntɸ wun, kē biintɸ bame njah baɸē pēnna umayar unuur aban ɸi Yerutaalem, ² aɸē hepar aji : « ɸun di di Naɸih i bayuday ambukiin awoon ba? Nwin ujah wi nul du utaak wi nun, aɸē bi pdēmana. »

³ Wi Herod naɸih atiinkun uko wan, ayewlaa ukaan kē bañaan biki Yerutalem bti bakak ayewla.

⁴ Ado *baɸejan baweek na *bajukan Bgah bti kē bayiti, aɸē hepar baka dko di *Krittu awoon i kabuknaana. ⁵ Kē bateema aji : « Du Betleyem du utaak wi Yuda, wan wi wi *Naɸupar Naɸibaɸi apiitun:

⁶ “*Iwi Betleyem, mboɸ mi utaak wi Yuda*

mēntɸ iwoon ufēɸ umpoɸēɸaanun ɸi Yuda ;

ɸi iwi di naɸih akpēnnun

ul akwoon nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.”☆ »

§ 1:21 Yetu : dawoon: « Ajugun abuuran. » ☆ 1:23 Itayi 7.14.

☆ 2:6 Mike 5.2.

⁷ Wal mēnt̃ kē Herod ašē bop adu biint̃ bame njah, ado kē baṭupa bnuura wal wi ujah ujaañ upēn.
⁸ Wi wi aṣaañ ado baka kē baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ṭi uko wi napoṭ mēnt̃, woli naya wina, nabi kaṭupēn, nhilna kak nya ndēmana. » ⁹ Wi naṣih ajakuṇ haṇ, kē baṣē ya ; wi wi ujah wi babiiñ awin uṣaañ apēn, awo ṭi kadun ki baka, te adoo ya aṭaañ na dko di napoṭ awooñ ašē naṭ. ¹⁰ Wi bawinuṇ ujah ašē lilan maakan. ¹¹ Baneej ṭi katoḥ, awin napoṭ na Mariya anin, ašē ṇup adēmana. Bahaabēṣ wal mēnt̃ ṇmañ ṇi baka apēnan da uwuuru, na mnkulan*, na ukēra ujuṇ ulil pṭēkēñ, aṭena. ¹² Kē Naṣibaṭi ašē diiman baka ṭi ṇṭaafi kē baanwo i kakak du Herod, wi wi baṣaañ aṭēpna bgah bloñ akak utaak wi baka.

Yotef na aharul baṭi na abuk baka aya Ejiptu

¹³ Wi biint̃ bame njah bayaañ, kē uwanjuṭ wi Ajugun uṣē pēn awinana ṭi ṇṭaafi ṭi kadun ki Yotef aji na a : « Naṭiin, ijej napoṭ na anin, naṭi naya Ejiptu, iṭo da te wal wi nji kabiiñ kaṭupu, ṭiki Herod abi kado karab napoṭ pa pfiṇa. » ¹⁴ Kē Yotef anaṭa na utejan, ajej napoṭ na anin kē baya Ejiptu. ¹⁵ Baya ṭo da te wal wi *Herod akeṭuṇ. Uko mēnt̃ uyuuj kē uko wi Ajugun abiiñ aṭup aṭēpna ṭi *naṭuparul udolana : « *Du Ejiptu di di nduuñuṇ abuk naan* »✧

¹⁶ Wi Herod ammeeñ kē bame njah baguura, adeebaṭ maakan. Ayil wal mēnt̃ du Betleyem na ṭi ṇfēṭ ṇanñoguñ da bṭi aji bafiṇ bapoṭ biint̃ bṭi banwooñ baampel ṇṣubal ṇṭēb, ṭiki bame njah

* **2:11** Mnkulan : Manwo pñaaḱ pi mnko, pi bajaañ bakayan. Udu wi pa ulil pṭēkēñ. Pñaaḱ mēnt̃ patam maakan. ✧ **2:15** Hotey 11.1.

baɬupa wal wi napoɬ abukiinj. ¹⁷ Hënk di di uko wi Yeremiya Naɬupar Naɬibaɬi abiinj aɬup udolaniinj:

¹⁸ « *Pdiim pi ñaaɬ alonɔ patiinkana du ubeeka wi Rama, ηwooni na mnɛg mweek :*
Rakel akwooniirunɔ babukul ;
aɬë nooran pyompan,
ɬiki bakeɬi. » ☆

Yotef awoona Ejiptu abi afëɬ ɬi Nataret

¹⁹ Wi *Herod akeɬun, kë uwanjut wi Ajugun uɬë pën awinana ɬi kadun ki Yotef ɬi nɬaafi du Ejiptu. ²⁰ Uji na a : « Naɬiin, ijej napoɬ na anin, nakak utaak wi *Itrayel : banɲalun pɲin napoɬ bakeɬi. » ²¹ Kë Yotef anaɬa ajej napoɬ na anin, akak Itrayel. ²² Kë wi ameen kë *Arkelayut ahiiɲun utaak wi *Yuda wi Herod aɬin akeɬun, kë aɬë ɬi pya da. Naɬibaɬi ayuuja ɬi nɬaafi kë awo i kaya utaak wi *Galilay†. ²³ Aya afëɬ du ubeeka ulonɔ wi bajaanɔ badu *Nataret, hënk uko wi *baɬupar Naɬibaɬi bajakuɲ udolanaa : « *Alun kadu'ana ñiinɬ i Nataret. »*

3

Yowan Nabattaar aji na bañaanɔ bawut pjuban baɬëlëɬ ηbida

(Markut 1.1-8; Luk 3.1-18; Yowan 1.19-28)

¹ Wi ηɬubal nɬum nɬaɬepun, kë *Yowan Nabattaar aɬë pën awinana, aɬup du *pndiiɬ pi *Yuda ² aji na bañaanɔ : « Nawutan pjuban, naɬëlëɬ ηbida, ɬiki *Pɬih pi Baɬi pañogi. » ³ Uko wi nul wi wi *Itayi *Naɬupar Naɬibaɬi aɬiiniyaanun aji :
 « *Pdiim plonɔ pahuuran du pndiiɬ aji :*

☆ **2:18** Yeremiya 31.15. † **2:22** Utaak wi Galilay : Dul di di aɬa Arkelayut awoonɔ naɬih.

“Nabomaan bgah bi Ajugun aklun katëpna,
nadolana ilël itool.” »☆

⁴ Yowan awohara kamişa ki babomanun na pfaal pi untaam wi pnkunkaali aşë tan katël ti blank ; aji de nguul na mnob. ⁵ Wal mënt kë bañaan biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda bti, na utaak wi bdëk bi Yordan bti başë ya du a. ⁶ Baji babi kaşup ipekadu yi baka kaşë do *babattaar baka ti bdëk bi Yordan.

⁷ Wi Yowan awinun kë *bafaritay na *bataduk batum kë bakbi pyeenk batitmu ti a, kë aşë ji na baka : « An, nawo pntuni pi nfnunan! In ahoopaţanañ aji naţi udeeb wi Naşibaţi unkmbiin ba? ⁸ Nadoon kado keeri iko inkyuujun kë nawut pjuban abot aţëlëş nbida. ⁹ Nawutan kaşal kaji : “Nwo biki pşini pi Abraham!” Dţupan, Naşibaţi ahilan kakakan mnlaak mi babuk Abraham. ¹⁰ Ptibi padobi bëkan bëkan ti mnko uţeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafël du bdoo.

¹¹ « Nji, dji kabattaaran na meel kadiimanaan kë nawut pjuban aţëlëş nbida ; kë anşaan abi ti kafet naan aşë dëm apelën maakan, mëndoo ñoom ñoom kamëbana işapaat ; ul alun kabattaaran na Uhaaş wi Naşibaţi na bdoo. ¹² Awo na kajet ti iñen, aweey kapaţëş ptiiñ na plëfar. Aya katoor ptiiñ ti pnkuti kaşë kafël plëfar du bdoo banwoon baankjëmşa. »

Batitmu bi Yetu
(Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Wal mënt kë Yetu aşë pënna utaak wi *Galilay, abi bdëk bi Yordan, *Yowan ahilna abattaara. ¹⁴ Kë Yowan aşë pok, aji na a : « Nji dwoon kayeenkna batitmu ti iwi, kë işë bi ti nji! » ¹⁵ Kë Yetu aşë teema

☆ 3:3 İtayi 40.3.

aji : « Duni idinan uko mēnt. Aa, hēnk di di ŋwoon i kado uko bti wi Našibaŋi aŋaluŋ. » Kē Yowan adinanii. ¹⁶ Wi Yetu ayeenkaŋ yeenk batitmu apēn ŋi meel, kē baŋi bašē haabēša ŋi dko mēnt. Awin *Uhaaš wi Našibaŋi kē uwala ŋi a ji ubalab ufaatal. ¹⁷ Kē pdiim plon pašē pēnna baŋi aji : « Iwi iwoon abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu. »

4

*Untaayi Uweek ula pguur Yetu du pndiiš
(Marku 1.12-13; Luk 4.1-13)*

¹ Wi Yetu apēnaŋ pēn du meel kē Uhaaš wi Našibaŋi ušē ŋōoŋa du *pndiiš, kē *Untaayi Uweek ukdo na pguura ado buŋaan. ² Aŋo ŋnuur na ŋtejan iŋeen ŋbaakēr bē aandee, wi ŋaŋepuŋ, kē ubon ušē de'a. ³ *Naguuru kē ašē ŋoga aji : « Woli iwo Abuk Našibaŋi, jakan na mŋlaak mi mankak ipoom. »

⁴ Kē ateema aji : « Upiitana aji :

“Mēnt uko ude ŋaŋ umēbanuŋ ubida wi ŋaan

ŋŋup bti ŋankpēnuŋ ŋi mntum mi Našibaŋi ŋa.”☆ »

⁵ Kē Untaayi Uweek ukak aŋōoŋa du Yerutalem ubeeka uyimanaan, apayana du bŋuk bi *Katoŋ Kaweeŋ ki Našibaŋi duuŋ ⁶ ašē ji na a : « Woli iwo Abuk Našibaŋi, klut kajot. Kē hēnk di di upiitun ŋi Ulibra wi Našibaŋi aji :

“Kē Našibaŋi alun kaji na ŋwanjuŋ ŋi nul

ŋajeju ŋi iŋen

kati ihubta ŋi plaak plon.”☆ »

⁷ Kē Yetu aji na wa : « Ukak apiitana aji :

“Tinwo kado katen me Ajugun Našibaŋi i nu ahinan pdo uko wi ajakuŋ.”☆ »

☆ 4:4 Plešan 8.3. ☆ 4:6 Kaŋaam 91.11-12. ☆ 4:7 Plešan 6.16.

⁸ Untaayi ukak apayana du pnkun plon pweek maakan ašë diimana ntaak bti ni umundu na mndëm mi na, ⁹ ašë ji na a : « Dwulu iko yi bti woli inup adëmanaan. » ¹⁰ Wal mënṭ kē Yetu ašë ji na wa : « *Tatana, tēpan iya! Upiitana aji :

*“Ajugun, Našibaṭi i nu ṭaṇ i i iwoon kadëman,
kē ul ṭaṇ i i iwoon kado kalempar.”* ☆ »

¹¹ Wi wi untaayi ušaṇ aya aduka. Kē nwanjut nāšë bi aṇoga, alempara.

*Yetu awugša akak Galilay
(Markut 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Baṭup Yetu aji bawat *Yowan nabattaar ukal-abuṣ. Wi atiinkun uko waṇ, awugša wal mënṭ akak du utaak wi *Galilay. ¹³ Apën du ubeeka wi *Naṭaret aya afëṭ du wi Kapernawum. Uwo du kabaṇ ki bdëk, kaṇog ntaak ni Tabulon na Nef-taliya. ¹⁴ Uko mënṭ uyuuj kē uko wi *Itayi *Naṭupar Našibaṭi abiin aṭup udolanaa :

¹⁵ « *An, ntaak ni Tabulon na Nef-taliya,
nañṇogung bdëk bi Galilay du plut pi Yordan,
nanwoon du Galilay di banwoon baanwo bayu-
day bafëṭuṇ!*

¹⁶ *Pntaali panwoon ṭi bdëm
pawin bjeehi bweek,*

bjeehi bweek bapën

*ajeehan bañaṇ banwoon du dko di bdëm bi
pkeṭ. »* ☆

¹⁷ Wal mënṭan waṇ kē Yetu ašë jun pjukan aji : « Nawutan pjuban, naṭëlëṣ nḃida, ṭiki *Pṣih pi Našibaṭi paṇog pii pi. »

☆ 4:10 Plešan 6.13. ☆ 4:16 Itayi 9.1-2.

*Yetu adu baťaşarul babaakër bateek
(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Unuur ulon, Yetu apoş ți kaban ki *bdëk bi Galilay, așë win biint batëb banťaarun, Timon andu'aniin Piyeer, na Andre, kē bakfël bridiya du bdëk, bawo batuh. ¹⁹ Aji na baka : « Naťaşaan, dkakanan batuh bañaan. » ²⁰ Ți dko mēnt kē babi duk duk iridiya, aťaşa.

²¹ Aya alow btiışu akak awin batëb banťaarun, *Yakob na *Yowan babak ñiint alon anwoon katim ki Tebede. Bawo ți bteem na așin baka, awo ți pboman iridiya, kē așë du baka. ²² Ți dko mēnt, kē baduk așin baka na bteem, aťaşa.

*Yetu ajukan akuţ ajeban bañaan
(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)*

²³ Yetu aji ñaay na utaak wi *Galilay bti kajukan ți itoh iñehanaani, kabot kaţup *Uţup Ulil Unuura wi *Pşih pi Baţi, kajeban mmaak bti na pţakēm bti ți bañaan. ²⁴ Katimul kapēnala ți utaak wi Firi bti, kē başë ji baţija bamaakal bti na biki iko ilon iknooranun: banwoon na ŋntaayi, bankjotun kako, na banyojun iñeen na ihoţ kē aji jeban baka. ²⁵ Bañaan batum maakan baji babi kaťaşa, kawoona Galilay, utaak wi Nbeeka Iñeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak wi *Yuda bti na utaak unwoon du plut pi Yordan.

5

*Pjukan du Pnkun
(Luk 6.20-23)*

¹ Wi Yetu awinun bañaan batum aşë paya du pnkun, aŋo. Baŋaşarul babi aňoga, ² kē aşë jun pjukan baka aji :

³ « Bañaan bannumiin Naşibaŋi ŋi nŋaaş nŋi baka banuurandëni

ŋiki *Pşih pi Baŋi pawo pi baka.

⁴ Bañaan banwoon ŋi nwooni banuurandëni

ŋiki Naşibaŋi alun kayompan baka!

⁵ Bañaan banjoobun bkow banuurandëni

ŋiki umundu bti ulun kawo wi baka.

⁶ Bañaan banklaan pdo iko yi Naşibaŋi ajakun na nŋaaş nŋi baka bti, banuurandëni

ŋiki Naşibaŋi alun kawul baka kakëşan uko wi baklaan.

⁷ Bañaan bankñaŋiin banuurandëni,

ŋiki Naşibaŋi alun kaňaga baka.

⁸ Bañaan banwoon na nŋaaş nŋinŋ, banuurandëni

ŋiki balun kawin Naşibaŋi.

⁹ Bañaan bankŋijun btiinkar banuurandëni

ŋiki Naşibaŋi alun kaji bawo babukul.

¹⁰ Bañaan biki bakhajanun aji baŋaş Naşibaŋi, banuurandëni,

ŋiki Pşih pi Baŋi pawo pi baka.

¹¹ « Nanuurandëni woli babeŋan, ahajanan, aŋilandëran ŋiki naŋi naŋaşën. ¹² Nalilaan, nawo

ŋi mntan, ŋiki baluk bweek bayoonkan du baŋi. Naleşan kē hēnk di bahajanun kak *baŋupar Naşibaŋi biki ŋfa.

Pnam na bjeehi bi umundu

(Markut 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ Yetu akak aji : « Nawo pnam pi umundu. Kē pnam paşë doona we woli payaşi ba? Nahilan

kakakan kataabare ki pa i? Pawaan udooni, paji pafël du bdig, bañaan kapoš pa.

¹⁴ « Nawo bjeehi bi umundu ji ubeeka unwoon du pnkuñ duuť wi bañaan bti bajaan bawin.

¹⁵ Ñaan aanji tehan unkaniya kaşë fět wa na kakana! Ñaan aji țep țep kaťu wa du bko duuť ujeehan bañaan bti banwoon ți katoh. ¹⁶ Hënk, nawo kawut udo wi nan unuura udo kajeehan ji unkaniya pa bañaan bti bawin, andolon ahilna adëman Naşibaťi Aşinan anwoon du baťi. »

Pjukan ți uko wi Bgah bi Moyit

¹⁷ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pba na *Bgah bi Moyit, na uko wi *baťupar Naşibaťi bajakuñ. Mëmbi bi ppënan wa, dbi bi uko mënt uhilna udolana. ¹⁸ Dťupan, manjoonan ma : Ji mboş na baťi ńado kaba, nin uko umpoťëťaanuñ ți Bgah uunkpën bë iko yi bajakuñ bti iindolanaa. ¹⁹ Hënk di uwoon, ñaan anwoon aanktaş uko umpoťëťaanuñ ți iko yi Bgah bajakuñ, aşë jukan bañaan bado ji a, uñ mëntan akwoonuñ ampoťëťaanuñ du *Pşih pi Baťi. Kë anşaan ado iko yi Bgah bajakuñ akuť ajukan ya bañaan, uñ mëntan aluñ kawo naweek du Pşih pi Baťi. ²⁰ Dťupan, woli naantaş uko wi Naşibaťi apel *bajukan Bgah na *bafarıtay, naankhil pneej du Pşih pi Baťi. »

Pjukan ți uko wi udeeb

(Markut 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ Yetu akak aťiini aji : « Natiink uko wi bajakuñ na bateeman țfa : *“İnkfin ñaan”*✧; ñaan ankfinuñ atëntul aya kahepna du uruha. ²² Kë nji nşë țupan

✧ 5:21 Ppën 20.13.

: Ñaañ andeebaṭërun atëñṭul alun kateem ti uko wañ du nawayëş. Ñaañ anjakun na atëñṭul awo nayila alun kahepna ti uko wañ du *uruha uweek. Ñaañ anjakun na atëñṭul awo nawaan udooni awo i kafëlana du bdoo bi infernu. ²³ Keeri woli iya pdo bṭëjan du *bliit bi mngur pa Naşibaṭi, aşë leş kē atëñṭu adeebaṭëru, ²⁴ dukan iko yi ibiinaanun ti kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak ti ploolan na atëñṭu, işë iwugşa ikak ibi iwul Naşibaṭi bṭëjan bi nu.

²⁵ « Woli itool pya uruha na ñaañ i nakaan uhok, taraan ikak ti ploolan na a, wi nahojun ti bgah, ji abi añootu du nawayëş, nawayëş aji na nalem-parul awatu ukalabuş. ²⁶ Dṭupu, manjoonan ma : Iinkpën da bë iinluk uko wi iṭeetun te du pataka pbaañşani. »

Pjukan ti uko pjuban pi piint

(Maci 18.8-9; Marku 9.43,47-48)

²⁷ Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakun na bateeman ṭfa : “*Iinkpiint na ahar ñaañ.*”» ²⁸ Nji kē nşë ṭupan : Ñaañ antenun ahar ñaañ na uşal wi ppiint na a, adobi piint piint na a ti uşalul. ²⁹ Woli pkëş pi nu pdeenu paṭu'u ijuban, lookşën pa ifël du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kē di ifëlana du infernu na uleefu bti. ³⁰ Kē woli kañen kadeenu ki nu kaṭu'u pjuban, falan ka ifël du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kē di ifëlana du infernu na uleefu bti.

³¹ « Ulibra wi Naşibaṭi ukak aji : “*Ñaañ ankdookun aharul awo kawula kakaarta kankyuujun kē bniim babaa.*”» ³² Kē nji nşë ṭupan : Ñaañ andookun

aharul anwoon aampiint na nin ñaañ alon nam-paṭi aṭu aharul mēnt pjuban pi piint woli aniimar na ñiint alon ; kē ñaañ anniimun ñaaṭ i badookun ṭi bniim, ajuban pjuban pi piint. »

Pjukan ṭi uko wi pmehna

³³ Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakun na bateemun : linkgar pmehna pi nu, iwo kado uko wi ihoṇun ṭi kadun ki Aju-gun[☆]. ³⁴ Kē nji nṣē jakan nawutan kamehna nin : nawutan kamehna ṭi baṭi, ṭiki dul di di Naṣibaṭi ajaan aṭo kaṣihna ; ³⁵ nawutan kamehna ṭi mboṣ ṭiki manwoon dko dpafni ihoṭ di nul ; nakmehna ṭi Yerutalem, ṭiki dawoon ubeeka wi *Andēm[☆]un Maakan. ³⁶ Kmehna kak ṭi bkowu, ṭiki iinhina kakakan kawel kaṭoolan ki ba kakak kafaat kēme kajēn. ³⁷ Pdinan pi nan pawoon pdinan na man-joonan, kē ppok pi nan pawoon ppok na man-joonan. Uko umpafun ṭi ṇṭup mēnt uwoona du *Untaayi Uweek.* »

Pjukan ṭi uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakun ṭfa : “Woli ñaañ alookṣu pkēṣ ; lookṣana pi nul, woli akitu pñiṇ, kitana pi nul.”[☆] ³⁹ Kē nji nṣē jakan, nawutan kaneenan uleefan ñaañ anṇalun pdolan buṭaan. Naṭēpēn ṭēp nadoki woli ñaañ akobu kañen ṭi kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli anṇal pñooṭu uruha kayeenknu kamiṣa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ñaañ aṭu'u ppoṣ dko dan-lowun, poṣan na a dko dampelun dko mēnt nyaaṣ

[☆] **5:33** Bgah 19.12; Mnṫēn 30.3; Pleṣan 23.22-24. * **5:37** Untaayi Uweek kēme : “buṭaan”. [☆] **5:38** Ppēn 21.24; Bgah 24.20; Pleṣan 19.21.

ntëb. ⁴² Woli ñaan añehanu, ñenana ; woli ñaan aŋal pteetu, wutan kadeka feṭ. »

Naŋalan başooradan
(Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakuŋ tfa : “Nalan atēñtu[☆] ipok naşooradu.” ⁴⁴ Kē nji nşē jakan : Naŋalan başooradan nakuṭ nañehandēr bankfēpanaŋ Naşibaṭi awul baka bnuura, nado kado bampokanaŋ bnuura. Nakaan nado kañehan Naşibaṭi pa bankṭupun uko wi nan buṭaan, pa bankhajananaŋ. ⁴⁵ Nadiiman hēnk, kē nawo babuk Naşibaṭi Aşinan anwoon du baṭi. Ul andoon bnuur kē baktēr pa bado buṭaan na bado bnuura, abot ado uşubal kē ukjot ṭi baṭool na ṭi banwoon baanwo baṭool. ⁴⁶ Woli naŋal banŋalanaŋ ṭaŋ, ubeeb uhoŋ wi wi nakaan ba? Bakobraar daaşa badoo ji bado haŋ. ⁴⁷ Woli bayiṭan ṭaŋ biki najaan nawul mboş, nado uko ulon undēmun i? Banwoon baanfiyaar Naşibaṭi badoo ji bado haŋ. ⁴⁸ Nawoon bajinṭ baṭool jibi Aşinan anwoon du baṭi awoon najinṭ natool ṭi iko bti. »

6

Pjukan ṭi uko wi pṭēnk banwaanun

¹ Yetu akak aji na baka : « Naṭaafaraan kayuuj ṭi kadun ki bañaan kē naṭaş uko wi Naşibaṭi ajakuŋ kahilna ṭaŋ kawinana ṭi baka. Woli nado haŋ naankluŋ kayeenk baluk bi Aşinan anwoon baṭi. ² Woli iṭēnk keeri ñaan anwaanun, wutan kado kapiitar. Hēnk di balagare bajaan bado du *itoh iñehanaani na du igah, bañaan bahilna bado

[☆] 5:43 Bgah 19.18.

kadëman baka. Na manjoonan, dɔupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Kë iwi, woli itënk ñaari anwaanun, kañenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawulun, ⁴ uɗen wi nu uhilna uwo uunkmeetana. Woli ido haɗ, Naşibaɗi Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin, alun kaluku. »

*Pjukan ɗi uko wi pñehan Naşibaɗi
(Luk 11.2-4)*

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Kë woli nañehan Naşibaɗi, nawutan kado ji balagare : woli bañehan Naşibaɗi, baji baɗal kanaɗ du *itoh iñehanaani na du ɗpaɗ bgah bañaan bahilna bawin baka. Dɔupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Kë iwi, woli iñehan Naşibaɗi, neejan du meet di nu, idët bgah, iñehan Naşibaɗi Şaaş, awo da na iwi ɗa. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin, alun kaluku.

⁷ « Woli nañehan Naşibaɗi, nawutan kado kaɗup iko itum kakalëş ji banwoon baanfiyaar Naşibaɗi : başal aji woli batum bɗup, Naşibaɗi katiink baka. ⁸ Nawutan kado ji baka, Aşinan ame bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kahepara wa.

⁹ « An, keeri, woli nañehan Naşibaɗi najaan naji :
Aşinun inwoon du baɗi,
bañaan bti badinan kë iyamani,

¹⁰ pşihu pabi,
uko wi inɗalun udolana
ɗi mboş ji du baɗi.

¹¹ ɗenun nɗa uko ude wi ɗnumiin.

¹² Miirun pjuban pi nun
jibi un ɗkaan aji ɗmiir banjubanun un.

13 Kwutun ɲdo buɕaan woli baguurun
iɕe ibuuranun ɕi *Untaayi Uweek.*
[Iwoon ajug pɕih, mnhina, na *mndem te mnto.
Uwo han.]

14 « Enhen, woli namiir baɕaan banjubananaɲ,
Aɕinan anwoon baɕi akak kamiiran ; 15 ke
woli naanji namiir banjubananaɲ, Aɕinan kak
aankmiir pjuban pi nan. »

Pjukan ɕi uko wi pyiman

16 Yetu akak aji na baka : « Woli nayimanii,
nawutan kajootan jibi balagare bajaan bado : baji
baɕoɲaran kaara, baɕaan bahilna bawin ke bayi-
mani. Na manjoonan, dɕupan, badobi yeenk yeenk
baluk bi baka. 17 Ke iwi, woli iyiman, keran
uleef na ukera ulil pɕekenh ibot inow kes, 18 baɕaan
bawutna kame ke iyimani, Naɕibaɕi ɕaaɕ ɕaɲ an-
woon da aji win iko immeniin, amee. ɕaaɕ anjaan
awin iko yi baɕaan bawoon baanji bawin alun
kaluku. »

Pyok pi baɕi

(Luk 12.33-34)

19 Yetu akak aɕiini aji : « Nawutan kado kala pyok
ɕi umundu wi, wi ɲbob na ɲjof ɲajaan ɲatok iko, wi
bakiiɲ bajaan bajip. 20 Naɕepenh ɕep nado kala pyok
pi baɕi, banwoon baanwo na ɲbob na ɲjof ɲanktoki
bka bi nan, bawoon baanwo na bakiiɲ bankjipi.
21 Dko di bka bi nu bawoon, dul di di kaɕeb ki nu
kakwoon. »

Pkes pawoon bjeehi bi uleef

(Luk 11.34-36)

* 6:13 Untaayi Uweek keme : “buɕaan”.

²² Yetu akak aji : « Këş kawoon unkaniya wi uleef ; woli këşu kawo kjeb, uleefu bti uwo ti bjeehi. ²³ Kë woli këşu kafëli, uleefu bti uwo ti bdëm. Woli bjeehi banwoon ti iwi bawo bdëm, ikeer awo ti bdëm bweek! »

Naşibaţi na itaka
(Luk 16.13)

²⁴ Kë Yetu akak aji : « Nin ñaan aanhil kalem-par başih batëb : apok alon kañal undu, këme amëban alon, kaşë beeh undu. Naanhinan kalem-par Naşibaţi kabot kalempar itaka. »

Nahaţan Naşibaţi
(Luk 12.22-31)

²⁵ Yetu akak ajukan aji : « Uko wañ ukaan kë njakan, nawut kaţaaf uko ude [na udaan] wi nan-umiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. Ubida uumpel uko ude i? Kë uleef, uumpel imişa i? ²⁶ Natenan ŋkat: ŋaanji ŋatepi, ŋaanji ŋakit, ŋaanji ŋahank ti inkuti, kë Aşinan anwoon baţi aşë ji wul ŋa uko ude! Mënt an napelun ŋa i? ²⁷ Ahon ti an ahilanun ti manţaaf kahoţalëş unuur uloolan ţań ti ubida wi nul? ²⁸ Kë we uwoon pţaaf uko uwohara? Natenan iţeeń yi ugoŋ wi uţeeh jibi ijaan idëm : iinji ilemp, iinji işiir. ²⁹ Kë nşë jakan, Talomon naşih, ti pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ti ya. ³⁰ Ujaagal uwo nţa du uţeeh, faan balun bafël wa du bdoo, kë Naşibaţi aşë ji wohanana wohanana wa iko inuura. An, nanwoon naanfiyaar akëşan, nameen na man-joonan kë alun kawoharënan kak kapelan. ³¹ An kak, nakhaajala, nakbi kaduka duka ti pla uko ude këme uko udaan, këme uko uwohara. ³² Iko

yaŋ yi yi banwoon baanfiyaar Naşibaŋi bajaan babi wo wo ɕi bla, kē an, Aşinan anwoon du baŋi ame kē nanuma iko mēnt bti. ³³ Nawo i kaŋep ɕep duna kala pneej du Pşih pi nul na pdo uko wi ajakuŋ uwo utool, kaşē kayeenk kak iko mēnt bti. ³⁴ Nawutan keeri kaŋaaf uko wi faan : faan dawo di Naşibaŋi. Unuur unjinŋi na unoor wi wa. »

7

Nawutan kado katen buŋaan di batēnŋan

¹ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi kaduka duka ɕi pten buŋaan bi batēnŋan, Naşibaŋi awutna katen bi nan. ² Jibi naktenuŋ batēnŋan, hēnk di di Naşibaŋi aklun katenan ; kē kaniibi ki nakniib-nun, kul ki ki baklun kaniibnan. ³ Ibaa tenar we katēmal kanwoon ɕi pkēş pi atēntu, aşē duk pmul panwoon ɕi pi nu? We ukaan ba? ⁴ Hum di di ihinanuŋ kaŋi na atēntu, “ayit naan, biin mpēnanu katēmal ɕi pkēş” aşē duk pmul panwoon ɕi pi nu? ⁵ Iwi nataaki, duni ipēnan pmul panwoon ɕi pkēş pi nu! Woli ipēnan pa kbaa hil kawin bnuura, kapēnan katēmal kanwoon ɕi pkēş pi atēntu!

⁶ « Nakwul ŋbuş uko unyimanuŋ, kaŋi ŋakakaran ŋadam ; nakfēl wuuru wi nan ɕi ihoŋ yi ŋkuma kaŋi ŋabi ŋapoş poşan wa. »

Nañhaan Naşibaŋi Aşinan (Luk 11.9-13)

⁷ Yetu akak ajukan aji : « Nañhaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabēşan. ⁸ Hēnk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kē ankob kobanuŋ, ba-haabēşa.

⁹ « Ahoŋ ɥi an i i abukul akñehanun kapoom ašë wula plaak? ¹⁰ Këme añehana uṭëb ašë wula upula ba? ¹¹ Woli an nandoon awo bado buṭaan name pwul babukan iko inuura, našalanun nyaaš hum ɲi ɲi Aşinan i baṭi ahilanun kaṭen bankñehanulun iko inuura?

¹² Kë hënk di di nawoon kado bañaan uko bti wi naŋalun badolan. Uko waŋ wi wi *Bgah bi Moyit na *baṭupar Naşibaṭi bajukanun. »

Plëman pamminun
(Luk 13.24)

¹³ Yetu aṭiini na baka aji : « Natamaan naneejna plëman pamminun. Plëman na bgahinjaan iñoot ñaan du dko di akyaan katoknaana ihaani, kë baṭum baji baṭëpna ya. ¹⁴ Kë plëman na bgah inşaan aji iñoot ñaan du dko di akkaani ubida işë min, kë bañaan bantiinku bajaan bawin ya kaṭëpna ya.

¹⁵ « Nalipariin bandaarun aji bawo *baṭupar Naşibaṭi. Baji babi ɥi an kawo ji ɲkaneel ašë wo du ɲhaaş ɲi baka ɲñiin ɲanjooṭun. ¹⁶ Nalun kayikrënaan baka ɥi mnwo mi baka. Ñaan aanhilar kamar mbut ɥi byuw, këme mnjaak ɥi bṭëmpël. ¹⁷ Bko bjeb baji bawul mbuk mnuura, kë bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuṭaan. ¹⁸ Bko bjeb baanhil pwul mbuk mwuṭaan, kë bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹ Bko banwoon baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kafël du bdoo. ²⁰ Kë hënk di di naklun kayikrënaan bañaan mënṭ ɥi mnwo mi baka.

²¹ Mënṭ bañaan bti bankjaknun “Ajugun, Aju-gun” bakneejun du *Pşih pi Baṭi, ankdolun ṭaň uko wi Paapa i baṭi aŋalun akneejun da. ²² Unuur mënṭ

batum baluŋ kajakën : “Ajugun, Ajugun, jëm ti katim ki nu ki ki n̄tupnuŋ Uŋup wi Naşibaŋi i, adook n̄ntaayi abot ado mlagre mntum i?” ²³ Wal mënŋ, dji na baka : “Mëmbaan kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon naanji naŋaş Bgah bi Naşibaŋi.” »

Itoh itëb
(Luk 6.47-49)

²⁴ Yetu akak aji : « Hënk, woli ñaan atiink n̄tup ni naan ni, abot aŋaş ŋa, awo wo ji ñaan natit anniwuŋ katohul, apaf ka ti mnlaak. ²⁵ Uşubal ubii, kē meel mampaari, uyook kē unaŋa akëk ; kē kaanjoti, ŋiki kajip adiilën, apaf ti mnlaak. ²⁶ Kē anşaan atiink n̄tup ni naan ni aşë wo aankŋaş ŋa awo ji ñaan anwoon aantiti, anniwuŋ katoh ti pyiw. ²⁷ Uşubal ubii, kē meel mampaari, kē uyook unaŋa akëk, kē kajot atoka bti. »

²⁸ Wi Yetu aŋiiniŋ haŋ aba, bañaan bañoŋar pjukan pi nul, ²⁹ ŋiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi naşih.

8

Yetu ajeban ñiinŋ ammaakuŋ bdoo
(Markut 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Yetu awala du pnkuŋ, kē bañaan batum başë wo ti pŋaşa. ² Ñiinŋ alon ammaakuŋ bdoo abi, aŋoga, aşë jöt ti ihoŋul, afët kaara ti mboş aji na a : « Naweeke, woli inali, ihinan kajebanaan, nkak njinŋ. » ³ Yetu atar kañen abana, aşë ji : « Aa, dŋali, kakan ijinŋ. » Ti dko mënŋ kē pmaak pi bdoo pabi pën pën ti a. ⁴ Kē aşë ji na a : « Wutan kaŋup nin alon uko unŋepuŋ, duni iya iwinana du *naŋenjan Naşibaŋi

ibot ido bteŋan bi Moyit ajakuŋ pa bañow bi nu kadiimanaan bañaan bti kē ijebi. »

⁵ Yetu aneej ubeeka wi Kapernawum, kē naweek i bangoli iñeen-week alon ašë bi añağa akoota ⁶ aji : « Naweek, nalempar naan amaak apiinŋ du katoh, ayoj iñeen na ihoŋ, ahaj maakan. » ⁷ Yetu ateema aji : « Nya, dya kajebana. » ⁸ Naweek i bangoli kē ašë ji na a : « Naweek, dpoŋ pa ibi ineej ti katoh naan, bē iŋale ɬup uɬup uloolan ɬaŋ, nalempar naan kabi jeb jeb. ⁹ Nji kak dka anŋihnuŋ, abot awo na bangoli biki nŋihnuŋ, woli dji na alon ti baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰ Wi Yetu atiinkuŋ uko waŋ ašë maŋ naweek i bangoli maakan, aji na banktaŋuluŋ : « Dɬupan na manjoonan, ti Itrayel bti, mēmbaan kawina ñaan alon anfiyaari ji i. » ¹¹ Dɬupan, batum baluŋ kawoona ntaak bti ni umundu, kaŋo kade du Pŋih pi Baŋi na *Abraham, *Itaak, na *Yakob bateemun. ¹² Kē bañaan bambiin aka na pnneej du Pŋih pi Baŋi, bašë fēlana bdig, du dko di bdēm, dul di bakluŋ kawooni, kadeebaŋ kadohrēn.

¹³ Kē Yetu ašë ji na naweek i bangoli : « ɬiiŋan! Naŋibaŋi ajeban namaakal i nu, ɬiki ifiyaar aji ado haŋ. » Kē nalemp ajeb ti dko mēnt.

*Yetu ajeban bamaakal batum
(Markut 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Yetu aya du uko Timon Piyeer, ašë ɬēnk kē anin aharul apiinŋi, kē uleef uyik na a. ¹⁵ Abana ti kañen, kē pmaak papēn ti a, kē anaŋa awul baka pde.

¹⁶ Wi utaakal ubanuŋ, baŋja bañaan batum biki nŋtaayi nakyewlënuŋ, kē ado pdiim ploolan adook nŋtaayi abot ajeban bamaakal bti, ¹⁷ Hēnk di uko wi *Itayi *Naŋupar Naŋibaŋi ajakuŋ udolaniinŋ:

“Ajej pŋakēm pi nun abot akuŋa mmaak mi nun. ☆”

Naŋaŋar Yetu awo kawul uleeful bti
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Wi Yetu awinuŋ kē bañaan batumi kē ašë ji na baŋaŋarul baya bdëk umban wundu. ¹⁹ Wal mēnt, kē *najukan Bgah alon ašë ji na a : « Najukan, dko di ikyahan, dŋaŋu da. » ²⁰ Kē Yetu ašë teema aji : « Nŋfëŋ ŋaka ihër, kē ŋkat ŋaka intan, kē *Abuk Nŋint ašë wo aanka dko dpafni bkow. »

²¹ Alon kak ti baŋaŋarul aji na a : « Naweeek, duni ŋenën te umoyën Paapa. » ²² Kē Yetu aji na a : « ŋaŋaan, iwut baket baya bamoy baket biki baka. »

Yetu aŋaŋan ukëk
(Markut 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yetu apaya wal mēnt ti bŋeem, kē baŋaŋarul bakak apaya na a ti ba aya. ²⁴ Ukëk uweek umara mara anaŋa, kē ŋmaaron ŋado wun bŋeem. Yetu kē ašë noyënt. ²⁵ Baŋaŋarul baŋoga ahuma ašë huuran aji : « Ajuŋun, buuranun, ŋkeŋ! » ²⁶ Kē Yetu ašë ji na baka : « we ukaan kē naklënk ba, an nanwoon naanfiyaar akëŋan? » Anaŋa wal mēnt, anoman na uyook na meel mi bdëk kē dko dayompandëri. ²⁷ Baŋonar maakan ašë ji : « Nŋan i awo ahon, kē uyook na meel ŋado ji ŋatiinka? »

Yetu ajeban biint batëb biki nŋtaayi naneejun
(Markut 5.1-20; Luk 8.26-39)

☆ **8:17** Natenan ti Itayi 53.4; na ti 1 Piyeer 2.21-24.

28 Wi Yetu abanuŋ du plut, du utaak wi Bagenateren, kē biint̃ batēb banwoon na ŋntaayi bašē pēnna du pnguran abi ayit na a. Bajoot̃ maakan kē nin ŋaən alon aando ŋoom ŋoom p̃tēpna bgah mēnt̃. 29 Biint̃ mēnt̃ bawo ʔi phuuran aji : « Inumi'un we ba, abuk Našibaʔi? Ibi bi pyewlēnun ji unuur wi pwayēš ubi udo kaban i? »

30 Batani bweek bi ŋnkuma blon bawo ʔi kañog dko mēnt̃, ašuuñ. 31 Wi wi ŋntaayi ŋašaən akoot̃ Yetu aji na a : « Woli in̄al pdookun, kdolun ŋneej ʔi batani bi ŋnkuma ŋi. » 32 Kē aji na ŋa ŋaya, kē ŋapēn aya neej du ŋkuma. ʔi dko mēnt̃, kē batani bti bašē wor woran du pnkuŋ aneej du meel ayoora. 33 Bayafan bajug batani bajiŋ na p̃ti ašē ya kakalēš ubeeka uko un̄tēpuŋ bti na uko undolun biint̃ biki ŋntaayi ŋabiin̄ aneej. 34 Kē bañaən bti banfēt̃uŋ ʔi ubeeka bašē tool pya du Yetu. Wi bawinaarulun win ašē koot̃a apēn ʔi utaak wi baka.

9

Yetu ajeban ñiint̃ anyojun̄ ihoʔ (Markut 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Yetu apaya ʔi b̄teem, amuur bdēk ašē ya du ubeeka wi nul. 2 Kē bañaən balon bašē ʔija ñiint̃ alon anyojun̄ ihoʔ, ampiint̃uŋ ʔi kajiiñ. Wi Yetu awinun̄ p̄fiyaar pi baka, ašē ji na ñiint̃ naʔakmaan : « Ñiint̃u, haʔan, ipekadu yi nu ipēnanaa. »

3 Kē *bajukan Bgah balon bašē hoopaʔēr aji : « Ñiint̃ i akar Našibaʔi! » 4 Kē Yetu, ammeen̄ ŋšal ŋi baka ašē ji na baka : « we ukaən kē nawo na ŋšal ŋwuʔaan ŋaŋ ba? 5 We uyojnun̄ ba : p̄ji na ñiint̃ i : “Ipekadu yi nu ipēnanaa” kēme “Naʔiin ipoš”?

⁶ Natenan, nabaan ame kë Abuk Ñiint aka mnhina mi ppënan ipekadu ti mboş. » Wi wi ašan aji na ñiint nataakmaan : « Nañiin, ijej kajiiñ ki nu, iñiış katohu! » ⁷ Ñiint anaşa ti dko mënt, añiış katohul. ⁸ Wi pntuk pi bañaan pawinun uko mënt, palënk maakan, aşe wo ti pbeeb Naşibaşi ti uko wi awulun bañaan mnhina mntënt mi.

Yetu adu Maci
(Markut 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Wi Yetu apënun, awin ñiint alon anwoon katim ki Maci kë ašo du dko di aklempnun, aji kobraar daaşa. Kë aşe ji na a : « Tashaan! » kë Maci anaşa aşaşa. ¹⁰ Yetu aya to ade du katoh ki Maci, kë bakobraar daaşa batum na bañaan balon batum biki bajaan badu bado buşaan başe wo da, bawo ti pde na a, ul na başasarul. ¹¹ *Bafaritay bawin uko mënt aşe ji na başasar Yetu : « we ukaan kë najukan i nan akde na bakobraar daaşa na bado buşaan ba? » ¹² Kë Yetu antiinkun baka aşe ji : « Mënt bañaan banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal banumi'ulun. ¹³ Nayaan najuk uko wi uşup wi ujakun: “*Mñaga mi mi nnumiij, mënt pñaaak pi ñntaam pi pi nnumiij.*”☆ Yetu akak aji na baka : Mëmbi bi pdu bañaan başşalun aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanun aji bawo bado buşaan. »

Yetu añiiniyaan pyiman

¹⁴ Başşar Yowan bañog Yetu aşe ji na a : « we ukaan kë un na bafaritay nji nyiman kë başşaru başe wo baanji bado han? » ¹⁵ Kë Yetu aşe teem baka aji : « Ti unuur wi bniim, ñaan ahilan kado bañaan bambiij bniim bajootan ji bawo na puum

☆ 9:13 Hotey 6.6.

i wal wi naniim ahumuŋ da? Kë wal uşë bi wi naniim akjejaniin. Bayiman ƚi ƚnuur mënƚ. ¹⁶ Ñaan aanji jej kalëmënt kahalu kabamna kamişa kaƚaf, woli ñaan ado haŋ kalëmënt kahalu kaƚi kapul ital yi ubamna, dko dantowiin dabaa haan haan maakan!

¹⁷ « Nin ñaan alon kak aanji ƚu poot phalu ƚi ƚbuuli ƚƚaf, ado le haŋ poot phalu puŋ pafom ƚbuuli, poot katula ƚi mboş, ƚbuuli katoka. Kë ñaan aşë wo kaƚu poot phalu ƚi ƚbuuli ƚhalu, poot na ƚbuuli ƚaşë wo ƚjeb. »

Yetu ajeban ñaaƚ alon akuƚ anaƚan poonu abuk Jayirut ƚi pkeƚ

(Markut 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yetu ahum kaƚiini, kë naweeƚ alon i *ka-toh kañehanaani ki bayuday aşë bi aŋoga aŋup ƚi kadunul aşë ƚi : « Abuk naan abaa keƚ keƚ hënkuŋ. Biin ipafa kañen ajebna. » ¹⁹ Kë Yetu anaƚa na baƚaşarul aƚaşa.

²⁰ Wal mënƚ kë ñaaƚ alon anwoon na pmaak pi ptula pñaak ƚşubal iñeen na ƚtëb aşë ñog Yetu ƚi kafet, aban kambiint ki kamişa ki nul, ²¹ aşë ƚi ƚi uşalul : « Woli dhinan ƚaŋ aban kamişa ki nul kaƚeb. »

²² Yetu akok awina aşë ƚi : « Haƚan ñaaƚu, pfiyaar pi nu pajebanu. » ƚi dko mënƚ kë ñaaƚ abi jeb jeb.

²³ Wi babanuŋ du uko naweeƚ i katoƚ kañehanaani kë Yetu aşë win bateen puum* na bañaan banyewliin aşë ƚi : ²⁴ « Napënan : Poonu aankeƚi, aŋoyënt ƚoyënt. » Kë bañaan başë beŋa. ²⁵ Wi wi adolon bañaan kë bapëni, aşë mëban

* **9:23** Bateen puum : Bayuday woli ñaan akeƚa keƚ baƚi baƚi kateen teen.

poonu ti kañen kē anaṭa. ²⁶ Uko mēnt upēnala ti utaak mēnt bti.

Yetu ajeban bakuul batēb

²⁷ Yetu atool pya, kē bakuul batēb bašē wo ti pṭaša ašē huuran aji : « Abuk Dayiṭ ṇagi'un! »

²⁸ Wi abanuṇ du katoh, kē bakuul bukuṇ bašē bi aṇoga, kē ašē ji na baka : « Naṣal aji dhil pdo uko wi nakheparaanuṇ i? » Kē bateema aji : « Naweeḱ, ihili. » ²⁹ Kē ašē ban baka kēṣ wal mēnt aji : « Uwoon jibi naḱyaaruṇ. » ³⁰ Kēṣ ki baka kē kašē haabṣa. Yetu abēg baka wal mēnt aji : « Naṭaafaraan kaṭup ṇaan! » ³¹ Kē bukal, wi bapēnuṇ, ašē ṭup baṇaan bti ti utaak.

*Yetu ajeban ṇiint ambiiṣuṇ bṭup
(Luk 11.14-15)*

³² Wi Yetu na baṭaṣarul bakpēnuṇ, kē bašē ṭija ṇiint alon ambiiṣuṇ bṭup ṭiki unṭaayi ulon uneej ti a. ³³ Yetu adook unṭaayi, kē ṇiint ašē bi jun jun bṭup. Baṇaan baṇoṇar ašē ji : « Nin ṇēmbaan kawinara uko utēnt wi ti *Itrayel! » ³⁴ Kē *bafariṭay bašē ji : « Uweek wi ṇṭaayi uwululuṇ mnhina mi pdook ṇṭaayi. »

Yetu aṇaga pntuk pi baṇaan

³⁵ Yetu aji ṭēp ti ṇbeeka na ṇḱēt bti, kajukan du itoh iñehanaani, kaṭup Uṭup Ulil Unuura wi Pṣih pi Baṭi kabot kajeban mmaak bti na pṭakēm bti mi bawoonanuṇ. ³⁶ Wi Yetu awinuṇ pntuk pi baṇaan ašē ṇaga pa, ṭiki banoor baamme uko wi bakdolun awo ji ṇkaneel ṇanwoon ṇaanka nayafan. ³⁷ Wal mēnt kē ašē ji na baṭaṣarul : « Kakit kadēmi, kē

balemp bašë tiinkët ; ³⁸ nakooŋan ajug kakit ado balemp babi kakit. »

10

Banjañan iñeen na batëb biki Yetu (Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yetu adu baŋaŋarul iñeen na batëb ašë wul baka mnhina mi pdook nŋtaayi, na mi pjeban mmaak bti na pŋakëm bti. ² Itim yi banjañan iñeen na batëb mënŋ yii yi : Timon i bajaan badu Piyeer na Andre aŋa'ul ; Yakob na Yowan babak Tebede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daaša ; Tade na Yakob abuk Alfe ; ⁴ Timon i bajaan badu nagutar utaak na Yuda Itkariyot, ambiin adek Yetu kafet.

⁵ Banjañan iñeen na batëb mënŋ, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoon baanwo bayuday na du nbeeka ni utaak wi *Tamariya. ⁶ Nayaan du bañaan biki Itrayel, banwoon ji nkaneel nanneemun. ⁷ Nayaan naŋup baka kë Pših pi Baŋi pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanaŋaan banketun, najinŋaan bammaakun bdoo, nadookan nŋtaayi. Nayeenk bë naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kaŋal baluk. ⁹ Naktij nin uwuuru, nin untaam, nin pataka ŋi nŋmbootu ni nan pa pnugna uko ulon. ¹⁰ Naktij nin umañ pa bayaaŋ, nawutan kaya na kamiŋa kalon na iŋapaat ilon na panduk. Nalemp aka na pluka ujënk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka këme ufët wi nakbanaan, nadolan bayuujan ñaan anwoon nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaan. ¹² Woli naneej ŋi katoh, nawulan baka mboŋ naji : “Bnuura bawo ŋi an.” ¹³ Woli bañaan biki katoh

mënt bawo banuura, bnuura bi nañehanuj baya ti baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kë woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napënan ti katoñ mënt këme ti ubeeka mënt nabot nadan danan pdëpalën ti ihoť yi nan nadiimanaan kë bado buťaan. ¹⁵ Na manjoonan dťupan, ti unuur wi pwayëş uko wi Naşibaťi aklun kado ubeeka mënt utam kapel wi biki ŋtaak ŋi Todom na Gomora. ¹⁶ Natenan, dyilan ji ŋkaneel ti ptoof pi ŋñiin ; nadoon kalipara keeri ji ŋpula nabot najint ŋhaaş ji ŋbalab ŋfaatal. »

Mnhaj mankmbiin

(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañan : « Nalipariin bañaan; balun kaťijan du ŋruha kabot kakoban du *itoh iñehanaani ; ¹⁸ balun kañootan du kadun ki bantunja na ki başih ŋiki nafiyaarën. Wal mënt, nahilna naťup ti kadun ki baka na ki ŋtaak bti uko wi nameen ti nji. ¹⁹ Kë woli baťijan uruha, nakhaajala kado kala uko wi nakyaan kaťup këme jibi nakyaan kaťup : uko wi nakyaan kaťup ubi ti bkowan wal mënt. ²⁰ Mënt an nakyaan kaťiini, *Uhaaş wi Naşibaťi Aşinan uklun kaťëpna ti an kaťiini.

²¹ « Ñaan alun kakeeşaar abuk aşin kado bafiña. Aşin napoť alun kakeeşaar abukul kado bafiña ; bapoť banaťara bajug baka kado bafin baka. ²² Bañaan bti başooran ŋiki nafiyaarën ; kë anşaan amëban kaliintan te kaban, abuur. ²³ Woli badookan du ubeeka ulon, nanaťiin naya du ulon

umpaṭi. Na manjoonan, dṭupan, naankba ṇbeeka ṇi Iṭrayel bti bē *Abuk Ñiint̃ aambi.

²⁴ Yetu akak aji : « Baanhil kamēban bnuura najuk kapelan najukan, kēme nalemp kapelan i aklemparuñ. ²⁵ Baṣale mēban najuk aliṇan na najukan, uko mēnt̃ kakēṣ, kē uwoha haṇ pa nalemp na ajugul. Wi bajakuṇ ajug katoḥ awo *Beltebul, we wi bawooñ baankṭup ṭi biki katoḥ ba? »

In i i ñaañ awooñ kado kaṭi

(Luk 12.2-7)

²⁶ Yetu aji na baka : « Nakdo kaṭi nin ñaañ. Uko bti unhañkuṇ uluṇ kapēn kawinana, kē uko bti ummeniiñ uluṇ kameeṭana. ²⁷ Uko wi ṇi kaṭupanaṇ du bdēm, naṭupan wa na pnak ; uko wi ṇi kahoopaṭanaṇ, naṭupan wa du itoḥ duuṭ.

²⁸ « Nakdo kaṭi banhilaṇuṇ pfiṇ uleef aṣē wo baanhilañ pfiṇ uhaaṣ ; naṭēpan ṭēp nado kaṭi Naṣibaṭi ankaṇ mnhina mi p̃tok uleef na uhaaṣ bti du infernu. ²⁹ Baañji bawaapar̃ ṇṭiiru ṇṭēb ktaka kntiinku i? Kē nin uloñ ṭi ṇa uṣē wo uuñji ujot bē Naṣibaṭi Aṣinañ aammee! ³⁰ Kē an, uwel wi bkow bi nañ bti udoo fēnana. ³¹ Naklēnk̃ keeri nin ukoolan, nadēm apel p̃ntuni pi ṇṭiiru. »

Pdinañ kēme ppok̃ Yetu

(Luk 12.8-9)

³² Yetu aji na baka : « Ñaañ ank̃dinaṇuṇ ṭi kaduñ ki bañaañ kē awo naṭaṣaraan, dluṇ kadinañ ṭi kaduñ ki Paapa anwooñ du baṭi kaji awo naṭaṣaraan. ³³ Kē ñaañ anṣaañ apokēñ ṭi kaduñ ki bañaañ, dluṇ kapoka ṭi kaduñ ki Paapa anwooñ du baṭi. »

*Pfiyaar Yetu pagar bañaan
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ Yetu akak aji : « Nawutan kaşal kaji dbi bi ptiij btiinkar ti umundu ; dbi bi ptiij ugut. ³⁵ Dbi pnaakrën ñaañ na aşin, ñaañ na anin, ñaañ na anin ayinul. ³⁶ Bañaan biki katoñ ki ñaañ bakwoon başooradul.

³⁷ « Ñaañ anñaluñ aşin na anin apelanaan, aantaan na pwo na nji. Anñaluñ abukul apelanaan aantaan na pwo na nji. ³⁸ Ñaañ anwoon aankuñ krut ki nul kadinan phaj ji nji, kapoş ti kafet ki naan udole wo pket, aantaan na pwo na nji. ³⁹ Ñaañ anklaan pbuuran ubida wi nul aluñ kawaan wa, kē anwaanun ubida wi nul pa nji aluñ kayeenk wa. »

*Anyeenkun naşaşar Yetu, Yetu i i ayeenkun
(Markut 9.37,41; Luk 9.48; 10.16; Natenan ti Yowan 13.20)*

⁴⁰ Yetu akak ajiini aji : « Ñaañ anyeenkanan nji i i ayeenkun, kē anyeenknun, anyilnun i i ayeenkun. ⁴¹ Ñaañ anyeenkun *Naşupar Naşibaţi tiki awo Naşupar Naşibaţi, ayeenk baluk banliñun na bi Naşupar Naşibaţi ; kē anyeenkun ñaañ natoal tiki awo natoal, ayeenk baluk banliñun na bi ñaañ natoal. ⁴² Ñaañ anktenun alon ti bampotētaanun ti başaşar naan biki adaan, udole wo kakoopa kaloolan ki meel mnjoob ka, tiki awo naşaşaraan, dşupan na manjoonan, aankwaan baluk bi nul. »

11

¹ Wi Yetu aşupun başaşarul iñeen na batēb uko wi bawoon i pdo aba aşē tool aya pjukan na pşup Uşup

Ulil Unuura du nbeeka ni dko mēnt.

*Yetu atēem bayili biki Yowan Nabattaar
(Luk 7.18-35)*

² Wi *Yowan Nabattaar awoon ukalabuş atiink kē baktiiniyaan iko yi *Krittu adolun. Ayil wal mēnt başaşarul kē bahepar Yetu aji : ³ « Iwoon anwoon i pbi, kēme nwo biki kayoonk alon kak? »

⁴ Yetu kē aşē teem baka aji : « Nayaan nakakalēş Yowan uko wi nakwinun akuş atiink hēnk : ⁵ Bakuul bakak awin, banşakmun bapoş, bammaakun bdoo bajebi kē bandēnēmun baktiink, bankeşun banaşa ũi pkeş, Uşup Ulil Unuura utiinkana ũi bawaan. ⁶ Anwoon aampok pfiyaarēn anuurandēni. »

⁷ Wi başaşar Yowan batoolun pya kē Yetu aşē ũiini na pntuk pi bañaan ũi uko wi Yowan aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiış ba? Bmaaj bi uyook ukşinşun ba i? ⁸ Kē we wi wi naşaan aya pten ba? ũiint anñēgiin a i? Bankaan iko inuura bawo du itoh yi başih i? ⁹ Kē we wi wi nayaan pten ba? *Naşupar Naşibaũi a i? Aa dşupan, nawin ampelun Naşupar Naşibaũi. ¹⁰ Ul i i upiitun ũi a aji :

*“Tenan, nayili naan awun ũi kadunu
abomanu bgah.”*✧

¹¹ « Na manjoonan, dşupan, ũi bañaan bambukiin ũi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kē ũnaan anwoonun nampoũi du *Pşih pi Baũi aşē pela. ¹² Du wal wi Yowan Nabattaar te hēnkun, bañaan baji bagutar Pşih pi Baũi, kē bantamanun bajaan

baneej ti pa*. ¹³ Baṭupar Naṣibaṭi bti na Bgah bi Moyit abi ban te du Yowan baṭup ubi wi Pṣih pi Baṭi. ¹⁴ Yowan awoon ṇaan i Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭiiniyaan wi ajakun *Eli alun kabi kak. Nafiyaar uko mēnt i? ¹⁵ Ankaan ibaṭ itiinki, atiinkan! »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kē bahon biki mbaan anaam-ntēn na baṇaan biki kawuun ki? Bawo ji bapoṭ banṭoon du ufeeru aṣē ṭēlṣēr na batēnt baka ¹⁷ aji : “Nṭeeni kē naankii! Nyeeh iyeeh yi pjootan kē naanwoonii!” ¹⁸ Yowan Nabattaar abii, aandee, aandaan poot, kē baji : “Awo na unṭaayi!” ¹⁹ *Abuk Ṇiint kē abii, ade abot adaan poot, kē baji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaṣa na bado buṭaan!” Kē baṣē ji bayikrēn kē ṇaan awo na uṣal untunja wi Naṣibaṭi ti iko yi ajaan ado. »

Nbeeka ṇanwoon ṇaandi pfiyaar
(Luk 10.12-15)

²⁰ Wal mēnt kē Yetu aṣē wo ti pṇoman na biki ṇbeeka ṇi adolun mlagre mntum ṭiki baantēlēṣ ṇbida ṇi baka awut pjuban. ²¹ Aji na baka : « Nawuṭani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuṭani an biki ubeeka wi Bettayida. Woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du ṇbeeka ṇi Tir na Tidon✧, banfētun da badobi wohara undiimaan ṇṣaaku kadiimanaan kē banjal pṭēlēṣ ṇbida ṇi baka. ²² Ukaan kē nji kaṭupan, ti unuur wi pwayēṣ, uko wi Naṣibaṭi akdolanan ulun katam kapel wi biki Tir na Tidon. ²³ Kē an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du baṭi i? Nabaa

* **11:12** Baṇaan baji bagutar Pṣih pi Baṭi, kē bantamanun bajaan baneej ti pa kēme : baṇaan banaṭara Pṣih pi Baṭi, kē baṇaan banjootun bakdo na pyeenk pa. ✧ **11:21** Natenan ti Itayi 23.1-18.

tëp tëp kawalana te du infernu. Woli mlagre mandolaniin ti an mandolana lah du ubeeka wi Todom[☆] uwoha da te hënkun. ²⁴ Ukaan kē nji kaṭupan, ti unuur wi pwayēs, uko wi Naṣibaṭi ak-dolanan ulun katam kapel wi biki Todom. »

Pnoorfën pi bannoorun

(Luk 10.21-22)

²⁵ Wal mēnt Yetu akak aṭup na baka aji : « Paap, Ajug baṭi na mboṣ, dbeebu wi imenun iko yi bantohi na bammeen, aṣē diiman ya bapoṭ bampoṭi.

²⁶ Yoow Paap, wan uwoon uko wi inalan. ²⁷ Paapa awulnun iko bti. Nin ñaan aamme nji Abukul uko wi nwoon bē mēnt Paapa a ; kē nin ñaan aamme uko wi Paapa awoon bē mēnt nji Abukul a, na biki ndatun adiiman baka a.

²⁸ « Nabiin ti nji an bti nankhajun abot anoor pkun, nji dhetanan.

²⁹ « Nadoon uko wi nṭu'anan, nado kajuk ti nji, ṇhaaṣ ṇi nan ṇalan kanoorfën ṭiki djoob bkow akuṭ awalan bkow naan. ³⁰ Ulemp wi nji kaṭu'anan uuntami, kē pkun pi nji kaṭu'anan pakak awo paandiṭi. »

12

Yetu na unuur wi pnoorfën

(Markuṭ 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ Ti wal mēnt, Yetu awo ti pmuur ṇṭeeh ṇi ṇdeey ti *unuur ulon wi pnoorfën wi bayuday, kē baṭaṣarul banwoon na ubon baṣē wuur ṇa adoh ² Bafaritay balon bawin baka aṣē ji na a : « Tenan, baṭaṣaru bado uko wi Bgah baneenanun pdo ti unuur wi

[☆] **11:23** Natenan ti Ujuni 19.24-27.

pnoorfën. » ³ Kë Yetu ašë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiṭ abiinṭ ado i, wi ubon ukde'ulunṭ ul na batënṭul? ⁴ Aya aneej du katoḥ ki Našibaṭi, ajej ipoom yi badolunṭ pa *bṭenṭan bi Našibaṭi ade. Ipoom yi ul na batënṭul bawoonṭ baanwo i kade, baṭenṭan ṭaṇ bakaanṭ na pde ya. ⁵ Naankak aleyiir ṭi ulibra wi *Bgah bi Moyit kë ṭi unuur wi pnoorfën baṭenṭan du *Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi baanji banoorfën jibi Bgah bajakuṇṭ, kë uunji uwo pjuban pa baka. ⁶ Kë nšë ṭupan, alonṭ* awo ṭi ampeli Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi. ⁷ Našibaṭi aṭup ṭi ulibra wi nul aji : “*Mñaga mi mi nnumiij, mënṭ uñaakan wa*”☆ woli nate lah uko wi mënṭ naanktapar bañaanṭ biki bṭup, banwoonṭ baanjubani. ⁸ *Abuk Ñiintṭ awoonṭ Ajug unuur wi pnoorfën. »

Ñiintṭ anṭakmuṇṭ kañen
(Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yetu awoona da, ašë ya du *katoḥ kañehanaani. ¹⁰ Kë ñiintṭ alonṭ anṭakmuṇṭ ṭi kañen ašë wo da. Ba-fariṭay balonṭ banjal katapar Yetu bṭup ašë hepara aji : « Bgah bi nun badinan ñaanṭ ajebanṭ ṭi unuur wi pnoorfën i? » ¹¹ Kë Yetu ašë teem baka aji : « Ahonṭ ṭi an i i unkaneel wi nul ukjotunṭ ṭi bhër ṭi unuur wi pnoorfën bë aankyaar wa kapënan? ¹² Kë ñaanṭ ašë pel unkaneel maakan! Hënṭ, ñaanṭ ahil kado bnuura ṭi unuur wi pnoorfën. »

* **12:6** Alonṭ awo ṭi ampeli Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi këme : Uko ulonṭ uwo ṭi umpeli Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi. ☆ **12:7** Hoṭey 6.6.

13 Wi wi ašaŋ aji na ñiint: « Taran kañen. »
Kë atar ka kë kajebi, akak ji kandukiin. 14 Wi bafaritay
bapënuŋ ašë laŋar jibi bakdoli kadoo kafin
Yetu.

Yetu awo Nalempar Našibaŋi

15 Yetu ame uko mënŋ ašë pën da. Bañaŋ batum
baŋaša, kë ajeban baka bti, 16 ašë lëbar na baka aji
bawut kaŋup ñaŋ i awo i. 17 Uko mënŋ uyuuj kë uko
wi *Itayi *Naŋupar Našibaŋi abiin aŋup udolanaa,
hënk, uko mënŋ wii wi :

18 « I awoon nalempar naan i nji ndatuŋ,
i nŋaluŋ maakan, i mmaganuŋ,
dluŋ kaŋu Uhaaŋ wi naan ŋi a
ašë ŋup bañaŋ biki umundu kë Našibaŋi akakan
baka baŋool.

19 Aankom na nin ñaŋ aankdo kaŋaat
baankdo katiink pdiimul ŋi igah

20 Jibi awoon aankluŋ kakit bmaaj bandoon abi
naay naay
këme kajëmšën pmul pankduhuŋ, hënk kak di di
akluŋ kañaga bañaŋ bannooruŋ
te wal wi akluŋ kakakan iko bti iwo itool ŋi kës ki
Našibaŋi :

21 Hënk ŋtaak bti nŋaluŋ kaŋu mnhaŋ mi ŋa ŋi a. »

*Yetu na Beltebul
(Markut 3.22-30; Luk 11.14-23)*

22 Unuur ulon baŋij Yetu ñiint alon i untaayi un-
eejuŋ. Awo nakuul abot biiŋ bŋup ; ajebana, kë
akak aŋiini akuŋ awin. 23 Bañaŋ bañoŋar fuŋ ašë
ji : « I awoon *abuk Dayiŋ i? » 24 Wi bafaritay
batiinkuŋ uko mënŋ, ašë ji : « *Beltebul uweek wi
ŋntaayi uwululuŋ mnhina mi pdook ŋntaayi. »

²⁵ Yetu ame nşal ɲi baka ašë ji : « Woli bañaan biki utaak uloolan bagut, batok utaak di ; kē woli biki ubeeka uloolan, kēme katoh kaloolan bagut, ubeeka mēnt kēme katoh mēnt kaankhil kanaŋ.

²⁶ Kē woli *Tatana adook Tatana, agut na ulee-ful : uwole haŋ hum di di pşihul paknaŋ ba?

²⁷ Naşalanuŋ kak i! Woli ɲi ddookna lah ɲntaayi ɲi katim ki Beltebul, banktaşanaŋ badookna ɲa ɲi katim ki in ba? Ukaan kē bukal ɲi ɲleef ɲi baka bakluŋ kadiiman kē naanfaɲi. ²⁸ Bē woli Uhaaş wi Naşibaŋ wi wi ɲi kadooknuŋ ɲntaayi, *Pşih pi Naşibaŋ padobi ban ban ɲi an keeri.

²⁹ « Hum di di ɲaan ahilanuŋ kaneej du katoh ki ɲiint ammegatuŋ kajej bka bi nul bē aandun atana? Wal mēnt wi wi akhiluŋ kajej bka bi nul.

³⁰ « Anwoon aanwo na ɲi aşoorēn, anwoon aanktonkrēn na ɲi agar. ³¹ Ukaan kē njakan, Naşibaŋ aluŋ kamiir bañaan pekadu na buţaan bi baktupun ɲi a ; kē ɲaan ankkaruŋ Uhaaş wi Naşibaŋ, aankmiira. ³² Kē woli ɲaan aţup buţaan ɲi *Abuk Ųiint, Naşibaŋ aluŋ kamiira wa, bē woli aţup buţaan ɲi Uhaaş wi Naşibaŋ, aankluŋ kamiira wa ɲi umundu wi na du unkmbiin. »

Bko na mbuk mi ba

(Maci 7.16-17; Luk 6.43-45)

³³ Yetu akak aji : « Bko bjeb baji babuk mnko mnuura, kē bko bmaakal baji babuk mnko mnwuţaan. Iji kyikrēnaan bko ɲi mbuk mi ba. ³⁴ An, pn-tuni pi ɲfunan, hum di di nahilanuŋ kaţup uţup unuura te nawo bado buţaan? Uko unţumuŋ ɲi kaţēb ki ɲaan ujaan upēn ɲi mntumul. ³⁵ Ųaan nanuura aji pēnanaan bnuura bi nul ɲi kaţēb ki nul ; kē ɲaan

nawuṭaan aji pēnanaan buṭaan bi nul ṭi kaṭēb ki nul.
³⁶ Kē nṣē ṭupan : Ṭi unuur wi pwayēṣ, bañaan baluṇ
 kahepna ṭi nṭup ṇwuṭaan bṭi ṇi baṭupun. ³⁷ Ṭi nṭup ṇi
 nu ṇi ṇi bakluṇ kawayēṣaanu katen me iwo naṭool
 kēme iduknaanaa. »

Baji na Yetu adiiman kē awoona du Naṣibaṭi
(Markut 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Wal mēnt kē *bajukan Bgah baloṇ na bafaritay
 baloṇ baṣē ji na Yetu : « Najukan, ṇṇal ido uko uloṇ
 unkdiimanuṇ kē iwo i Naṣibaṭi. » ³⁹ Kē ateem baka
 aji : « An kawuun kawuṭaan ki, kandekuṇ Naṣibaṭi
 kafet, nawo ṭi phepar uko unkdiimanuṇ kē dwo
 i Naṣibaṭi, naankwin nin uko uloṇ umpaṭi na wi
 Yonat☆ *Naṭupar Naṣibaṭi adiimanuṇ. ⁴⁰ Jibi Yonat
 awoon ṇnuur ṇwajanṭ na ṇtejan ṇwajanṭ ṭi kayiṇ ki
 uṭēb uweek, hēnk di di *Abuk Ŋiint aklun kado
 ṇnuur ṇwajanṭ na ṇtejan ṇwajanṭ ṭi bhēr du mboṣ.
⁴¹ Ṭi unuur wi pwayēṣ bañaan biki Niniwe baluṇ
 kanaṭa na bañaan biki kawuun ki, kadiiman baka
 kē baduknaana, ṭiki bawut pḵuban wi batiinkun
 uṭup wi Yonat! Kē alon aṣē wo ṭi ampelun Yonat!
⁴² Ṭi unuur wi pwayēṣ, naṣih ṇnaṭ i utaak wi Faba
 aluṇ kanaṭa na bañaan biki kawuun ki kayuuj kē
 baduknaanaa, ṭiki awoona du kaban ki umundu
 pbi katiink uṭup unṭuṇa wi *Falomon ṇaṣih, kē alon
 aṣē wo ṭi ampelun Falomon! »

Untaayi ukak du katoḥ ki wa
(Luk 11.24-26)

⁴³ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ṭi ṇnaan i
 ubiṇ awo, uji uñaay du *pndiṣ kala dko dneej.
 Woli uunwini, ⁴⁴ uṣē ji : “Dkak du katoḥ ki

☆ 12:39 Natenan ṭi Yonat.

naan, ki mpënnuŋ.” Wi ukakuŋ, uunji utënk da nin uko ulonŋ, kaji kawetana kajintŋ, kaboman bnuura. ⁴⁵ Wal mënŋ uji uyaar nŋntaayi paaj na ulonŋ njanwuŋuŋ apel wa ; nabi kafët da. Ñaana mënŋ kašë kak wal mënŋ kawuŋtën kapel kateeku. Kë hënk di di ukwoonŋ pa kawuunŋ kawuŋaan ki. »

Bayit Yetu biki mnfaŋan

(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Jibi Yetu ahumuŋ kaŋiini na bañaanŋ, kë anin na baŋa'ul bašë bi du bdig aŋal ptiini na a. ⁴⁷ Kë ñaana alonŋ ašë bi aji na Yetu : « Naan na baŋa'u buk bukunŋ du bdig, baŋal ptiini na iwi. » ⁴⁸ Kë Yetu ašë teema aji : « In awoonŋ ni? Bahonŋ bawoonŋ baŋa naan? » ⁴⁹ Wi wi ašaana atar kañen adiiman baŋašarul ašë ji : « Natenan, ni na baŋa naan biki biki. ⁵⁰ Ñaana ankdolonŋ uko wi Našibaŋi Paapa anwoonŋ du baŋi aŋalanŋ, unŋ mënŋan awoonŋ aŋa naan këme ni. »

13

Uhoñ wi nagur ndeey

(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Unuur mënŋ Yetu apën ti katoh ašë to du kabanŋ ki bdëk. ² Bañaana batum babi wal mënŋ aŋoga, kë adoo paya ti bteem blonŋ aŋo ; kë bañaana bti baduka du pkay, atiinka. ³ Kë ašë tēpna ti uhoñ aŋup baka nŋtup nŋtum. Aji na baka : « Najaana apën pgur ndeey. ⁴ Wi akgurunŋ, ndeey nlonŋ kë naya ajot ti bgah ; kë nkat nabi ade na bti. ⁵ Nlonŋ kë najot ti dko di mnlaak, danwoonŋ daanwo na mboš, anaŋa ti dko mënŋ ŋiki mboš maantumi. ⁶ Kë wi bnuur banaŋi'ana nŋa ašë tēr na, kë jibi nŋawoonŋ nŋaanka intaana abi kay kay. ⁷ Nlonŋ najot ti dko di iyiw, kë iyiw idēm afiklën

ŋa. ⁸ Nlonj kē ŋajot ʈi mboş mnuura, awul ŋdeey. Blonj baji bawul mbuk iñeen-week, blonj iñeen paaj, blonj kak mbuk iñeen ŋwajaŋʈ. ⁹ Ankaanj ibaʈ ʈiitiink, ʈiitiinkan! »

*We ukaanj kē Yetu aji hoñ?
(Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Baʈaşar Yetu babi aŋoga ašē hepara aji : « we ukaanj kē ʈiitiink na bañaan ba? » ¹¹ Kē ašē ʈiitiink na baka : « An, baʈenan kē name iko injoonanun ʈiitiink *Pşih pi Baʈi inwoonj iimmeetanaa, kē bandukiin, baanʈen baka wa. ¹² Ñaanj ankaanj, balun ʈaʈena ado pelan, kē anwoonj aanka, badoo yeenka uko wi akaan ¹³ Uko mēnt ukaanj kē ʈiitiink na baka : ʈiitiink baji baten, baanji bawin, baji baʈiitiink, baanji bate, baanji bame uko wi bajakun. ¹⁴ Hēnk uko wi *Itayi *Naʈupar Naşibaʈi abiin aʈup udolana pa baka, aji :

*“Woli natiink, naankteha te,
woli naten, naankwina win.*

¹⁵ *Bañaan biki pntaali pi badēnēt ŋhaaş
batuh ibaʈ ʈiitiink baka, adēt kēs,
kaʈi kēs ki baka kawin
ibaʈ ʈiitiink baka ikuʈ ʈiitiink
uşal wi baka ute
bakakna bafiyaar
nşē njeban baka.”*

¹⁶ Kē an naşē nuurandēn, kēs ki nan kawin, kē ibaʈ ʈiitiink na iktiink. ¹⁷ Dʈupan, na manjoonan, baʈupar Naşibaʈi batum na batool batum babi ŋal pwin uko wi nakwinun bē baanwin wa, akuʈ anjal ʈiitiink uko wi naktiinkun bē baantiink wa! »

*Yetu apiban uhoñ wi nagur ndeey
(Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Yetu akak aji : « Natiinkan, uko wi uhoñ ujakun wii wi : ¹⁹ Ñaan antiinkun Uṭup wi Pṣih pi Baṭi, aṣë wo aamme uko wi ujakun Tatana aji bi kapënan Uṭup wi batepiin ṭi kaṭëb ki nul. Awo ji bgah bi uṭup ujutun. ²⁰ Kë alon awo dko di mnlaak di ndeey njotun, ayeenk ṭi dko mënṭ uṭup na mnlilan, ²¹ aṣë wo aanka intaañ, aanji ṭijan kaliintan. Wi Uṭup ukṭu'an ṭu bajun pnoorana këme phajana aji bi wutan wutan. ²² Anwoon dko di iyiw, ajaan atiink Uṭup, kë manṭaaf, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum naṣë fiiklën Uṭup aneenan wa pbuk. ²³ Anwoon mboṣ mnuura, ajaan atiink Uṭup, kate wa, kaṣë buk ndeey. Alon aji buk ndeey iñeen week, alon ndeey iñeen paaj, alon iñeen njawant. »

Uhoñ wi umbiilu

²⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan uko wi *Pṣih pi Baṭi panaamun: Pawo ji ñiinṭ antepiin ndeey nnuura du uṭeehul. ²⁵ Wi bañaan bti baknoyëntun, kë naṣooradul aṣë bi, agur umbiilu ṭi ptoof pi ndeey aṣë ya na bgahul. ²⁶ Wi ndeey nanaṭiin, alumën kë ugof ukak apën.

²⁷ Balemparul babi aji na a : “Naweeek, mënṭ ndeey nnuura ni ni itepiin du uṭeeh i? Kë hum di di ujaagal uwoon da ba?” ²⁸ Kë ateem baka aji : “Naṣooradaan adolon uko mënṭ.”

Kë balemparul baṣë hepara aji : “Injal nya npënan wa i”? ²⁹ Kë ateem baka aji : “A-a, nahilan woli nalëb ujaagal kapënan ndeey. ³⁰ Nawutan nanaṭa nṭul bti te wal wi kakit ; ṭi wal mënṭ dlon kaji na bakit : Naduniin napënan ujaagal natan nado

idaaj natër wa ; naşë najej nderdey nahank du pnkuti.” »

*Uhoñ wi pbuk pmpoñi na wi uko utaajanaan pşon
(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)*

³¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « *Pşih pi Bañi panaam na pbuk pmpoñi pi ñaan ajejun atepi du uñeet. ³² Pawoonun pmpoñi ti mbuk, paşale naña, pajaan pakak bgof bandemnun ti ugof untepiin ti unkintaar, ñkat ñadoo ji ñabi kado intañ ti inah yi ba. »

³³ Yetu akak atup na baka ti uhoñ aji : « Pşih pi Bañi panaam na bko bntiinku bi ñaaf ajejun anaakren na pşon ptum, ke pataaj bti. »

*Uko unkayi ke Yetu aji hoñ
(Markut 4.33-34)*

³⁴ Yetu atup iko yun bti pntuk pi bañaan na uhoñ, aanji tiini na baka be aanhoñi. ³⁵ Henk, ayuuj ke uko wi Naşupar Naşibañi ajakun udolanaa, aji :

« *Dluñ kahaabesh mntum kahoñ*

*dluñ kaşup iko immeeniin undiimaan wi
umundu upaşaniin. »*

Yetu apiban uhoñ wi umbiilu

³⁶ Wal menñ Yetu aduk bañaan aşe kak katoñ ; ke başaşarul baş bi aji na a : « Pibaam un uhoñ wi umbiilu du uñeet. » ³⁷ Ke ateem baka aji : « Antepiin nderdey ñnuura awoon *Abuk Niint ; ³⁸ uñeet uwoon umundu ; nderdey ñnuura ñawoon bañaan biki Pşih pi Bañi ; umbiilu uwoon banjaan başş Naguuru. ³⁹ Naşoorad anjaan atepi umbiilu, awoon Untaayi Uweek, kakit kawoon uba umundu ke bakit baş wo ñwanjut. ⁴⁰ Ke jibi bajaan bajet umbiilu kaya

tër, hënk di uba umundu ukwohan ; ⁴¹ *Abuk Ñiint alon kayil nwanjut ni nul, nalon kadook bañaan bti bankdolun balon bapen ti bgah na bañaan bti bankdolun butaan ti Pshih pi nul. ⁴² Nwanjut nafel baka du bdoo banyikun maakan : dko ment dawo na nwooni na udeeb wi pdohren inii. ⁴³ Wal ment, banwoon batool ti kes ki Nasibati balon kajeen ji bnuur du Pshih pi Nasibati Aşin baka. Ankaan iba itinki atiinkan! »

Uhoñ wi uwuuru wi bamenun na wi mnlaak mantamun preeş

⁴⁴ Yetu akak aji : « *Pshih pi Batı pawo ji uwuuru wi ñiint alon awinun ke bamen du uteeh. Akak amen wa aşe ya na mnlilan awaap bka bi nul bti, aya nug uteeh ment. »

⁴⁵ « Pshih pi Batı pakak anaam na nawaap anklaan mlaak mantamun preeş. ⁴⁶ Wi awinun plon pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoñ wi bridiya

⁴⁷ Yetu aji na baka : « *Pshih pi Batı pakak anaam na bridiya bi bafelun du bdek ke batij nteb ntum. »

⁴⁸ Wi batumun, batuh ke bapul ba du pkay aşe to ajej nannuuriin atu ti icaş aşe fel nanwoon nannuura. »

⁴⁹ Ke hënk di di ukwoon ti uba umundu : nwanjut nalon kabi kapatēs bawutaan na banwoon batool, ⁵⁰ kafel bawutaan du bdoo banyikun maakan : dko ment dawo na nwooni na udeeb wi pdohren inii. »

⁵¹ Yetu ahepar başarul aji : « Nateha iko yi ntupanan bti i? » Ke bateem aji : « Aa, ntee. » ⁵² Ke aşe ji na baka : « Ke hënk *najukan Bgah anjukun uko wi Pshih pi Batı abot aşaş uko wi ujakun anaam »

na ajug katoḥ anjaan ajejna ʔi bka bi nul uko uhalu na ujon. »

*Bañaan biki Nataret baanfiyaar Yetu
(Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵³ Wi Yetu ahoñuñ na baka hañ ašë tool aya.
⁵⁴ Aya du dko di akuşnaaniin ašë jukan bañaan du *katoḥ kañehanaani ki baka, kē badoo ñoñar aji : « ʔuñ di di akaanuñ uşal untuña wi? Hum di di ahiluñ ado mlagre mi bti ba? ⁵⁵ I mēñtan, aanwo abuk naʔukan i? Mēñ Mariya awoon anin i, kē bi Yakob, Yotef, Fimoñ na Yuda bawo baʔa'ul? ⁵⁶ Kē baat baʔa'ul, baanwo bti ʔi na un i? Kē ʔuñ di ameenuñ keeri iko yi bti? » ⁵⁷ Kē uko wañ uneenan baka pfiyaara. Kē ašë ji na baka : «*Naʔupar Naşibaʔi ʔi uʔaakul, na ʔi katoḥul meet ʔañ di di bañaan bawoon baanji bamēbana bnuura. » ⁵⁸ Yetu aando da mlagre mntum ʔiki baanfiyaari.

14

*Pkeʔ pi Yowan Nabattaar
(Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)*

¹ Wal mēñ, *Herod nantuña i *Galilay atiink kē baktiiniyaan uko wi Yetu. ² Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anaʔa ʔi pkeʔ! Ukaan kē aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴ Herod aşal hañ ʔiki abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aşin anhumuñ najeb aniiim. Kē Yowan ašë ji na a aanka na pjej Herodiyana kaniim. Herod kē ašë do kē bamoba, atan na mnkorentu afël du ukalabuş. ⁵ Abi ʔal pfiña, ašë ʔi bañaan ʔiki başal aji awo *Naʔupar Naşibaʔi.

⁶ Kë unuun ulon wi Herod akdoon ufettu unkleşanun unuun wi abukiin, poonu abuk Herodiyana kë aşë ki ti kadun ki bañaan kë ulil Herod, ⁷ kë adoo mehna aji awula uko wi akheparulun. ⁸ Anin awuuka, kë aji na Herod : « Wulaan bkow bi Yowan Nabattaar ti praata. » ⁹ Naşih ajootani, pmehna pi nul ti kadun ki bañaan biki aduun ufettu paţu kë ado kë aji baţija ba. ¹⁰ Ayil wal mënţ baya bafaal Yowan du ukalabuş. ¹¹ Baţij bkow ti praata awul poonu, kë aňooţ ba anin. ¹² Baţaşar Yowan babi ajej puum amoy ; aşë ya aţup Yetu.

Yetu ade de'an pntuk pi bañaan

(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17; Natenan ti Yowan 6.1-14)

¹³ Wi Yetu ameen uko unţepun, ajej bţeem aya du dko dangaagun ; bañaan wi bamehan me aşë ţaşa, apenna nbeeka apoş aya du a. ¹⁴ Wi awaliin ti bţeem aşë win bañaan batum aňaga baka akut ajeban bammaakun.

¹⁵ Wi utaakal ubanun, baţaşarul babi aňoga aşë ji na a : « Unuun udobi yob yob, kë dko di nwoon di daşë gaag, dolan bañaan baya du nřet bahilna banug uko ude. » ¹⁶ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdidi'an bade. » ¹⁷ Kë başë ji na a : « Nkaha ipoom kaňeen na nřeb nřeb. » ¹⁸ Kë aji na baka baţija ya. ¹⁹ Wi wi aşaan aji na bañaan baţo ti ujaagal, aşë jej ipoom kaňeen yun na nřeb nřeb, akat kęş du baţi, abeeb Naşibaţi aşë kitęş ipoom, awul baţaşarul kë bawul bañaan.

²⁰ Bañaan bti bade ayok, kë bajejënt iko indukiin. Iko mënţ itum kkaar iňeen na ktëb. ²¹ Ti bandeen

bukun, biint bawo iñeen-week nyaaş iñeen kañeen (5000) aţu na baaţ na bapoţ.

Yetu apoş  i bd k duu 

(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)

²² Wi ba aan babahan ba pde, Yetu ado k  ba aşarul bapaya  i b eem ajota kadun, pya umban wundu, ul k  a   duka a ii an ba aan. ²³ Wi adolun k  ba aan ba ii i, apaya du pnkun duu  agaag a ehan Na iba i. Wi utejan ubanun, k  awoha da ul alookan. ²⁴ Wal m nt b eem badobi low low pkay, k   maaron  ak int  intan ba  iki uyook uunkyoook ata  na umban wi bakyaan.

²⁵ Kaya uhaan nguk, k  a   bi  i baka apoş poş  i bd k. ²⁶ Wi ba aşarul bawinulun k  akpoş  i bd k, ba onar fu  a   ji : « Ujurte wa » a   jun pnajar  iki bal nki. ²⁷  i dko m nt, k  Yetu a    iini na baka aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kal nk. »

²⁸ Piyeer k  a   ji na a wal m nt: « Ajugun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoş  i meel mbi du iwi. » ²⁹ K  Yetu aji na a : « Biini. » K  Piyeer awala  i b eem, apoş  i meel atool pya du Yetu. ³⁰ K , wi atiinkun uyook a   l nk, ajun pneej  i meel a   huuran aji : « Ajugun, buuranaan! » ³¹  i dko m nt, k  Yetu a   tar ka en am bana a   ji na a : « Iwi inwoon iinfiyaar ak  an, we ukaan k  iwo na   al  t b ba? » ³² Wi bapayiin  i b eem k  uyook u    a an. ³³ Banwoon  i b eem banup ad man Yetu a   ji : « Na manjoonan, iwo Abuk Na iba i. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenateren

(Markut 6.53-56)

³⁴ Wi Yetu na ba aşarul bamuurun, a   ban du pkay du utaak wi bagenateren. ³⁵ Ba aan biki dko

mënt bayikrëna aşë yil kë baţup  i utaak bti aji abii, k  baş   ija ba aaŋ bti bammaakun. ³⁶ Baji bakoo a kaji na a awut baka baban  a  kambiint ki bayeti bi nul, k  bambanun ka bti bajebi.

15

Pjukan pi bantohi bayuday

(Marku  7.1-13)

¹  i  nuur m nt, *bafaritay na *bajukan Bgah balon bap enna Yerutalem abi a og Yetu aş  hepara aji : ² « we ukaaŋ k  ba a aru baanji ba a  udolade wi bajon, babaa ji bade b  baanji ba ow i en*? »

³ K  Yetu ateem baka aji : « K  an, we ukaaŋ k  naanji na a  uko wi Na iba i ajakun, ka   ka a  udolade wi nan ba? ⁴ Na iba i aji : “M baan  aa  na naan bnuura” k  “  a  ankkarun a in k me anin, pke  pakwoon baluk bi nul.” ☆ ⁵ K  an, na   ji woli   a  aji na a in k me anin : “uko wi nhi-lanun lah ka  nknu uwo wi Na iba i” ⁶ ahilan keeri kawut pm ban a in na anin. H nk di udolade wi nakjukanun u uun k  nagar U up wi Na iba i. ⁷ An balagare, *  ayi *Na upar Na iba i afaŋ wi a upun  i an aji :

⁸ “Pntaali pi paji pad manaan na mntum  a  k  uhaa  wi pa u   low n.

⁹ B   an bi baka baanjak n nin uko ulon iko yi bakjukanun iwo udolade wi ba aaŋ  a .”
»

Iko injaan   u   a  a op  i k   ki Na iba i
(Marku  7.14-23)

* **15:2** B  baa   ow i en : Bafaritay baji ba ow i en ka a na udolade wi baka. ☆ **15:4** Pp n 21.27; 20.12.

¹⁰ Wi wi Yetu akaan adu pntuk pi bañaan aji na baka : « Natiinkan nabot name! ¹¹ Mēnt uko unjaan uneejna ti mntum ujaan uṭopan ñaan ti kēs ki Naṣibaṭi, uko unkpēnnun ti mntum mi nul wa. »

¹² Baṭaṣarul bañoga wal mēnt aṣē ji na a : « Imeha kē *bafaritay badeebaṭ jibi iktīiniin hēnk i? » ¹³ Kē aṣē teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoon du baṭi awoon aantepii balun kalēbana. ¹⁴ Nawutan baka : bawo bakuul bankṭonun bakuul. Nakuul aṭonle aṭenṭul nakuul, bukal batēb bti baya jot du bhēr. »

¹⁵ Piyeer ayeenk bṭup aṣē ji na a : « Pibanun uko wi iṭupun hēnk. » ¹⁶ Kē aji na baka : « An kak, hēnk di nawaanun ṇṣal te hēnkun? ¹⁷ Naamme kē uko bti unneejun ti mntum mi ñaan uji uṭēp du kayin, kapēn du bnṭeeh, ¹⁸ bē uko umpēnun ti mntum uwoona du uhaaṣ meet. Wuṇ mēntan ujaan uṭopan ñaan ti kēs ki Naṣibaṭi. ¹⁹ Du uhaaṣ meet di di iko itēnt yi ijaan iwoona : ṇṣal ṇwuṭaan, bfiṇar, ppiint na ahar ñaan kēme ayin ñaan, pjuban pi piint, kakii, ṇṭilan na pṭup buṭaan ti bañaan, bkuutar. ²⁰ Iko mēnt ijaan iṭopan ñaan, kē pde bē iinñow iñen paanji paṭopan ñaan†. »

*Pfiyaar pi ñaaṭ anwoon aanwo nayuday
(Markuṭ 7.24-30)*

²¹ Wi Yetu apēnun da aṣē ya du ṇṭaak ṇi Tir na Tidon ²² Kē ñaaṭ alon i utaak wi Kanaan anwoon du utaak mēnt aṣē pēn ahuuran aji : « Naweeṭ, *abuk Dayiṭ, ṇagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko

† **15:20** Paṭopan : Yetu aankṭiiniyaan ti dko di uko wi pjint, bafaritay baji bañow iñen kaṭaṣna udolade wi baka.

ulon. Baṭaṣarul kē baṣē ñoga akoota aji na a : « Dookana, anooranun na phuuran pi nul. »

²⁴ Kē Yetu ateem aji : « Naṣibaṭi ayilēn ṭaṇ pa ṅkaneel ṅi *Iṭrayel ṅanneemun. » ²⁵ Kē ñaaṭ aṣē baan aṇup ṭi kadun ki Yetu aji na a : « Naweeek, biin iṭēnkēn! »

²⁶ Kē aji na a : « Unuura bajej pde pi bapoṭ bawul ṅbuṣ ṅmpoṭi†. »

²⁷ Kē ateem aji : « Naweeek, ifaṇi, kē ṅbuṣ ṅmpoṭi ṅaṣē doo ji ṇade iṭuk inkjotnuṇ du umeeṣa wi bajug ṇa. »

²⁸ Wi wi Yetu aṣaaṇ aji na a : « Ñaaṭu, pfiyaar pi nu padēmi! Uwoon jibi iṇaluṇ! » Wal mēnt kē abukul aṣē bi jeb jeb.

Yetu ajeban bamaakal batum

²⁹ Yetu apēn da aṣē ya umbaṇ wi *bdēk bi Galilay. Apaya du pnkuṇ aṭo. ³⁰ Bañaan batum babi ṭi a, aṭij bankjiinkuṇ, bakuul, baṇṭakmuṇ, babiiṣ bṭup, na bamaakal batum kak, abēkan ṭi ihoṭ yi Yetu ; kē ajeban baka. ³¹ Bañaan bañoṇar wi bawinuṇ banwoon baanhil bṭup kē baṭṭup, baṇṭakmuṇ kē ba-jebi, kē bankjiinkuṇ kē bakpoṣ bnuura, kē bakuul bakwin. Badēman wal mēnt Naṣibaṭi i *Iṭrayel.

Yetu akak ade de'an bañaan batum

(Markut 8.1-10)

³² Yetu adu baṭaṣarul wal mēnt aṣē ji na baka : « Dñaḡa bañaan biki, ṅnuur ṇwajaṇṭ ṅi ṇi, ṇi bawo i na ṇji kē baanka uko ude. Mēnṇal baṭiiṣ na ubon : bahilan kaya kajot ṭi bgah. » ³³ Kē baṭaṣarul baṣē

† **15:26** ṅbuṣ ṅmpoṭi : Wal mēnt bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo ṅbuṣ.

ji na a : « Ți dko dangaaguŋ di, Țuŋ di ŋkkaanuŋ uko de unkhilanuŋ kayokan bañaan batum biki? »

³⁴ Kë aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kë bateem aji « Ipoom paaj na kalon na ŋtëb ŋlon ŋmpoŋi. » ³⁵ Kë Yetu așë ji na bañaan baŋo Ți mboș ; ³⁶ așë jej ipoom paaj na kalon yuŋ na ŋtëb ŋuŋ, abeeb Nașibaŋi, akitëș ya așë wul baŋașarul, kë bafaș bañaan. ³⁷ Bade bti adoo yok. Baŋașar Yetu kë batuman kkaar paaj na plon na iko indukșiin. ³⁸ Bañaan bandeen bawo biint iñeen-week ŋbaakër ŋyaaș iñeen (4000), aŋu na baat na bapoŋ. ³⁹ Wi Yetu adoluŋ bañaan kë baŋiışi, wi wi așaan apaya Ți bteem aya uŋaak wi Magadan.

16

Bafaritay bahepar Yetu uko unkdiimanuŋ kë awo i Nașibaŋi

(Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ *Bafaritay na *bataduk babi Ți Yetu wal mënt, ala ptaawana așë hepara uko unkdiimanuŋ kë awo ñaan i Nașibaŋi. ² Kë Yetu așë teem baka aji : « Woli unuur uya pjot kë baŋi bajeenki naji naji : “Dko daluŋ kajeesh faan.” ³ Kë na nfa kub, baŋi bajënle naji : “Ușubal ușub nŋa.” Naji name uko wi iko yi baŋi ijakuŋ, așë wo naanhil pyikrën uko wi Nașibaŋi akdoluŋ nŋa di. ⁴ An bañaan bawuŋaan biki, nandekuŋ Nașibaŋi kafet, nahepar uko unkyuujun kë dwo i Nașibaŋi. Naankwin uko ulon umpaŋi na wi Yonat✧ *Naŋupar Nașibaŋi adiimanuŋ. » Wi wi Yetu așaan aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pșon wi bafaritay na bataduk

✧ 16:4 Natenan Ți Yonat.

⁵ Yetu na baṭaṣarul baya bdëk umbaṇ wundu. Kë baṭaṣarul baṣë ṭilma pṭij ipoom. ⁶ Kë Yetu aṣë ji na baka : « Natenan bnuura, nalipariin uko utaajanaani pṣon wi *bafaritay na *bataduk. ⁷ Baṭaṣarul kë baṣë ṭiini bukal bukal aji : « Aṭiini haṇ ṭiki ṇëntij ipoom. »

⁸ Kë Yetu ammeen uko wi bakṭiiniyaanun aji na baka : « An, nanwoon naanfiyaar akëṣan, we ukaan kë nakṭiiniyaan pwo naanṭij ipoom ba? ⁹ Naandobi yikrëna te hënkun iko yi nawinun i? Naanleṣ wi nkitṣun ipoom kañeen pa biintṭ iñeen-week-kañeen ṇyaaṣ iñeen (5000) i? Kë kkaar hum kantumun ipoom ki ki nayaanaanun ba? ¹⁰ Kë wi nkitṣun ipoom paaj-na-kalon pa biintṭ iñeen-week-ṇbaakër ṇyaaṣ iñeen (4000)? Kë kkaar hum kantumun ipoom ki ki nayaanaanun? ¹¹ Kë hum di di nawoon naamme kë mënṭiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na bataduk. »

¹² Baṭaṣar Yetu bayikrën wal mënṭ kë aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mënṭ uko utaajanaani pṣon wi bajaan badolna ipoom wa.

*Piyeer aji Yetu awoon Krittü
(Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Yetu aya na baṭaṣarul du utaak uññogun ubeeka wi Tetare-Filip aṣë hepar baka aji : « Bañaan baṣal aji *Abuk Ñiintṭ awo in ba? » ¹⁴ Kë bateem aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar ; kë balon baji iwo *Eli Naṭupar Naṣibaṭi kë balon kak baji iwo Yeremiya këme alon ṭi *baṭupar Naṣibaṭi bandukiin. »

¹⁵ Kë aşë ji na baka : « Kë ti an, nji dwo in ba? » ¹⁶ Timonj Piyeer kë ateema aji : « Iwo *Krittu, Abuk Naşibaţi ajug ubida. » ¹⁷ Kë Yetu aşë ji na a : « Inuurandëni iwi Timonj abuk Yonat. Mënţ ñaan najën aţupiin manjoonan man, Paapa anwoonj du baţi a. ¹⁸ Kë nşë jaku : Iwo Piyeer*, pnduba panjaan pamëban katoh, ilunj kamëban bankfiyaarnun. Pkeţ paankhilan kanaţ ti kadun ki baka. ¹⁹ Dluj kawulu iniigşaa ni yi Baţi : uko wi ikpokunj ti mboş ulunj kapokana du baţi, kë uko wi ikdinanunj ti mboş, ulunj kadinana du baţi. » ²⁰ Wi wi aşookunj baţaşarul aji na baka bawut kaţup nin ñaanj kë ul awoonj Krittu.

*Yetu aţup aji alunj kakeţ kabot kanaţa ti pa
(Marku 8.31-33; Luk 9.22-27)*

²¹ Unuur mënţ wi wi Yetu ajununj pdiiman baţaşarul kë awo i pya Yerutalem, kahaj da maakan ti iñen yi bantohi, *baţenjan baweek na *bajukan Bgah. Balunj kado bafiņa, unuur uwajanţën aşë naţa ti pkeţ. ²² Piyeer apula kë bagaagi aşë jun pñoman na a aji : « Ajugun, dñehan Naşibaţi abuuranu uko wanj! Nin ukoolan uunkdolu! »

²³ Kë Yetu aşë wugşaa aji na Piyeer : « Lowaan, iwi Tatana! Inaţ ti bgah aneenanaan pţëp. Iinji kla uko wi Naşibaţi anjalun, iji kla uko wi bañaan banjalun. »

²⁴ Kë wi wi Yetu ajakunj na baţaşarul bti : « Woli ñaanj anjal kaţaşën, awo kaţilma uleeful kakunja krut ki nul kadinan phaj ji nji kaşë kaţaşën woli ado akeţ. ²⁵ Ñaanj ankşalunj pbuuran ubida wi nul alunj kawaan wa ; kë anklunj kawaan ubida wi nul pa nji

* **16:18** Piyeer : Dawoonj pnduba këme plaak.

alun kabuuran wa. ²⁶ We uwoon ñaan aka pyok pi umundu bti, woli aneemandën uhaaş wi nul? We wi ñaan ahilanun kawul kabuuranaan uhaaş wi nul. ²⁷ *Abuk Ñiinť aban ři pbi na mndēm mi Aşin na řwanjut ři nul. Wal mēnt awayēs ñaan andoli ři mnwo mi nul. ²⁸ Dřupan na manjoonan : balon ři banwoon nřa ři baankkeř bē baanwin Abuk Ñiinť kē abi ji nařih. »

17

*Uleef wi Yetu bti uřělřaa
(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Wi řnuur paaj řařēpun kē Yetu ařē jej bi Piyeer na Yakob na Yowan ařa Yakob aya na baka du pnkun pweek kē багаagi. ² Uleef wi nul kē uřē řělřa ři kadun ki baka : kaara di nul dajeeh ji unuur, kē imiřa yi nul ikak afaat feh. ³ ři dko mēnt, kē bařařar Yetu bařē win *Moyit na *Eli kē baktiini na a.

⁴ Wal mēnt kē Piyeer ařē ji na Yetu : « Ajugun, unuura řwo ři dko di. Inřal le katar iloona iwajant; kalon kawo ki nu, kalon ki Moyit, kandukiin kawo ki Eli. »

⁵ Ahum kařiini, kē kanfēlun kalon kanknuurun kařē mara mara abi awun baka, kē pdiim plon pařē pēnna ři ka aji : « Iwi iwoon abuk naan, dřalu maakan, dmaganu! Nadoon katiinka! »

⁶ Wi bařařar Yetu batiinkun pdiim mēnt ařē lēnk maakan ajot afēř kēř ři mboř. ⁷ Kē Yetu ařē řnog aban baka ařē ji : « Nanařiin, nawutan kalēnk. » ⁸ Wi bakatun kēř, baankak awin nin alon, kē Yetu řaň awohan da.

⁹ Wi bakwaliin pnkuṇ, kē Yetu ašē ji na baka : « Nakṭup nin ṇaan alon uko wi nawinun, te wal wi *Abuk Ṇiintṭ aklun kanaṭa ṭi pkeṭ. »

¹⁰ Baṭaṣar Yetu bahepara aji : « we ukaan kē *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji *Krittu ado kabi. »

¹¹ Kē ateem baka aji : « Na manjoonan Eli awo i kabi, kakakan iko bti ṭi bgah. ¹² Kē nšē ṭupan, Eli adobi bi, kē baanyikrēna, bahajana, adola jibi baṇalun. Hēnk kak di di Abuk Ṇiintṭ aklun kahaj ṭi iṇen yi baka. » ¹³ Wal mēnt, kē baṭaṣarul bašē yikrēn kē awo ṭi pṭiiniyaan *Yowan Nabattaar.

*Yetu ajeban napoṭ i untaayi ukyewlēnun
(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)*

¹⁴ Wi Yetu na bi Piyeer, Yakob na Yowan bakakun du dko di pntuk pi baṇaan pawoon, kē ṇiintṭ alon ašē bi ṭi Yetu anup ṭi kadunul aji na a :

¹⁵ « Naweeek, ṇagiin abuk naan. Aji jot kako, ahaj maakan : nyaaṣ ṇṭum aji jot ṭi bdoo, ulon kak aji jot ṭi meel. ¹⁶ Dṭija baṭaṣaru kē baanhilan ajebana. »

¹⁷ Kē ašē teem aji : « Nawo baṇaan bawuṭaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaṭo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naṭijaan napoṭ ṭi. »

¹⁸ Kē Yetu ašē lēbar na untaayi kē upēn ṭi napoṭ, kē ajeb ṭi dko mēnt.

¹⁹ Baṭaṣar Yetu багааg na a ašē hepara aji : « we ukaan kē un, ṇēnhilan adook untaayi mēnt? »

²⁰ Kē ateem baka aji : « Naanfiyaar akēṣan. Dṭupan na manjoonan, woli naka lah pfiyaar panliṇun na pbuk pi maaj, najile na pnkuṇ pi : Pēnan ṭi, papēn da. Uunkka nin uko ulon wi nawoon

naankhinan pdo. ²¹ [Kë untaayi utënt wuŋ, pñehan Naşibaŋi na pyiman ʔaŋ pahilanuŋ pdook wa.]

Yetu aŋup pkeŋ pi nul uyaaş utëbanŋën
(Markut 9.30-32; Luk 9.43b-45)

²² Yetu na baŋaşarul bawo bti du *Galilay, kë aşë ji na baka : «*Abuk Ñiint abi kawulana du bañaan,
²³ baluŋ kafiŋa, unuur uwajanŋën aşë naŋa ʔi pkeŋ.
» Kë başë jooŋan maakan.

Yetu na Piyeer baluk daaşa di Katoh Kaweek ki Naşibaŋi

²⁴ Yetu na baŋaşarul baban ubeeka wi Kaper-nawum. Kë bakobraar daaşa di *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi başë bi ʔi Timon Piyeer ahepara aji : « Jëm najukan i nan aji luk daaşa di Katoh Kaweek ki Naşibaŋi i? »

²⁵ Kë ateem baka aji : « Aa. Aji luk da. »

Wi aneejan neej ʔi katoh kë Yetu aşë ji na a : « Timon, we wi işaluŋ ʔi uko wi ba? In awoon kaluk başih biki umundu wi daaşa ba? Babuk baka këme balon bampaŋi. »

²⁶ Kë ateem aji : « Bañaan bampaŋi baka. »

Kë Yetu aşë ji na a : « Babuk başih keeri baanwo i kaluk. ²⁷ Kë un nşë wo nñnjal pŋij bŋup. Yaan du bdëk, ifël kabuuti, uŋëb uteek wi ikpënanuŋ, haabëşan wa mntum : itënk pataka da pankkëşuŋ pluk daaşa di naan na di nu. Jejan pa iya iluk daaşa di nja batëb. »

18

In adëmnuŋ ʔi an?

(Markut 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baṭaṣar Yetu babi ti a wal mēnt̃ aṣē hepara aji : « In adēmnuṇ du *Pṣih pi Baṭi ba? ² Kē aṣē du napoṭ alon̄ aṭu'a ti ptoof pi baka, ³ aṣē ji : « Na manjoonan dṭupan, woli naankak anaam ji bapoṭ, nin naankneej du Pṣih pi Baṭi. ⁴ Ukaan̄ kē ankwoon̄ naweek du Pṣih pi Baṭi awoon̄ ankwalanuṇ uleeful kakak ji napoṭ i. ⁵ Kē ñaan̄ anyeenkuṇ napoṭ ji i ti katim naan, nji ti uleef naan i i ayeenkuṇ. »

*Naṭaafaraan kawuuk bañaan̄ bajuban
(Markuṭ 9.42-48; Luk 17.1-2)*

⁶ Yetu akak aji : « Ñaan̄ ankdolun̄ alon̄ ti bapoṭ biki*, banfiyaarnuṇ ajot ti pjuban, uhokan pa a batana plaak pweek bayoorana du bdēk. ⁷ Bañaan̄ banwoon̄ ti umundu bawuṭani ṭiki iko inhinanuṇ kado baka bajuban itumi. Iko mēnt̃ iinhinan̄ kawaan̄a, kē ñaan̄ anṣaan̄ aṭij ya aṣē wuṭan!

⁸ « Woli kañen ki nu, kēme kahoṭ ki nu iṭu kē ikjuban, falan ya ifēl du kalowan. Uhokan iya baṭi na kañen kēme kahoṭ kammukṣiṇ, kē di iya infernu du bdoo bawoon̄ baankjēmṣa na iñen itēb na ihoṭ itēb. ⁹ Kē woli pkēs pi nu paṭu'u kē ikjuban, lookṣan pa ifēl du kalowan. Uhokan iya baṭi na pkēs ploolan, kē di bafēlu du bdoo bi infernu na kēs ktēb.

¹⁰ « Naṭaafaraan kabeeh alon̄ ti bapoṭ biki. Na manjoonan, ṇwanjuṭ ṇi baka ṇaji ṇanaṭ wal undoli du kadun ki Paapa anwoon̄ du baṭi. ¹¹ [*Abuk Ñiint̃ abi bi pbuuran bambiṇ aneem.] »

*Uhoñ wi unkaneel unneemuṇ
(Luk 15.3-7)*

* **18:6** Bapoṭ biki : Yetu aṭiiniyaan̄ ti banfiyaaruṇ, bukal bakakuṇ ji bapoṭ.

¹² Yetu ahoñ aji : « we wi naşalun ʔi uko wi ba? Woli ñaan alon aka ʔkaneel iñeen-week kë ulon uşë neem, aankduk ʔkaneel ʔandukiin du pnkun kaya pla uloolan unneemun i? ¹³ Dʔupan, woli awin wa, aji lilandër unkaneel uloolan wun kapel ʔandukiin ʔanwoon ʔaanneemi. ¹⁴ Kë hënk kak di di Aşinan anwoon baʔi awoon aanʔal alon ʔi bampoʔi biki aneem. »

Pmiir atënʔul

¹⁵ Yetu aji kak : « Woli atënʔu anfiyaarun ajubanu, yaan iwina, iʔiini na a, an batëb ʔañ. Woli atiinku, këme kë ika'a. ¹⁶ Kë woli aandi ptiinku, duun ñaan alon këme batëb, nahilna nado jibi *Uli-bra wi Naşibaʔi ujakun: *naboman uko bti ʔi kadun ki bamaar batëb këme bawajanʔ*.[☆] ¹⁷ Akak le wo aandi ptiink baka, kʔup pntuk pi banfiyaarun ; woli apok ptiink baka, jejana ji ñaan anwoon aanfiyaar Naşibaʔi këme ji nakobraar daaşa†. ¹⁸ Dʔupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokun ʔi mboş ilun kapokana du baʔi, kë iko bti yi nakdinanun ʔi mboş ilun kadinana du baʔi.

¹⁹ « Na manjoonan dkak aʔupan, woli bañaan batëb ʔi an ʔi mboş batiinkar añehan uko ulon wi baʔalun, Paapa anwoon du baʔi ado wa pa baka. ²⁰ Aa, dko di bañaan batëb këme bawajanʔ bayitun ʔi katim naan, dji kawo ʔi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batënʔan

²¹ Timon Piyeer aňog Yetu wal mënʔ aşë hepara aji : « Ajugun, ʔyaaş hum ʔi ʔi nwoon kamiir atënʔ

☆ **18:16** Pleşan 19.15. † **18:17** Bakobraar daaşa : Bayuday bajej baka ji bado buʔaan banwoon baanwo biki pntaali pi Naşibaʔi.

naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te nyaaş paaj na ulon i? »

²² Kë Yetu ateema aji : « A-a, mēnkjaku nyaaş paaj na ulon ʔań, nyaaş ńi iwoon i kamiira ńawo kaban ińeen-paaj-na-ulon (70) nyaaş paaj-na-ulon.

²³ « Hēnk di *Pşih pi Baʔi pawoon: pawo ji uko wi naşih anʔalun pten jibi balemparul badolun na itaka yi nul. ²⁴ Ajun pten, kē başē ʔija alon anʔeetulun itaka intumun pʔum pań. ²⁵ Ńiint mēnt aanka uko uluki itaka mēnt ; kē naşih aşē ji bawaapa ul na aharul, na babukul na iko bti yi akaan, bahilna bakakan uko wi aʔeetun. ²⁶ Nalemparul un kē aşē ńup ʔi kadun ki naşih aji na a : “Miiraan, dlun kaluku ya bti!” ²⁷ Naşih ańagi'a aşē wutara itaka yi aʔeetulun awuta kē ayaa.

²⁸ « Nalemp mēnt apēn aşē yit na atēntul alon i bawoon ʔi ulemp anʔeetulun ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklēna aşē jaka : “Lukaan uko wi iʔeetnun!” ²⁹ Atēntul kē anup akooʔa aji na a : “Miiraan, dlun kaluku!” ³⁰ Kē undu aşē pok, ado kē bawata ukalabuş ayoonkna alun aluk uko wi aʔeetun. ³¹ Wi balemp bandukiin bawinun uko unʔepun, bajooʔan maakan aşē ya akakalēş wa bti naşih.

³² « Kē naşih ado kē baʔija nalemp mēnt aşē ji na a : “Iwi nalemp nawuʔan i! Dwutaru itaka bti yi iʔeetnun ʔiki ikooʔēn aji ndo han ; ³³ iwo i lah kak kańaga atēntu jibi ńi ńagi'iin.” ³⁴ Adeebaʔ maakan aşē wula banjaan bahajan bańaan te wi aklun kaluk uko bti wi aʔeetun. »

³⁵ Kë Yetu aşē kak aji : « Hēnk di di Paapa anwoon du baʔi aklun kado andoli ʔi an, woli naammiiir

batēntan na manjoonan ti itēb yi nan. »

19

*Yetu aṭiiniyaan uko wi bniim
(Markut 10.1-12)*

¹ Wi Yetu aṭupun iko yaŋ aba, aṣe pēn ti utaak wi *Galilay aya umbaŋ wi *Yuda unwoon du plut pi *Yordan. ² Bañaan batum baṭaṣa da kē abot ajeban bamaakal.

³ *Bafaritay balon baŋal pṭaawana, aṣe ñoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ñaan abubara adook aharul ti bniim i? »

⁴ Kē Yetu ateem baka aji : « Naanleyiir uko wi Uli-bra wi Naṣibaṭi ujaḱun i kē du ujuni Naṣibaṭi apaṣ bañaan kē bawo ñiint na ñaaṭ☆ » ⁵ aṣe ji : « “*Waŋ ukaan kē ñiint aḱun kaduk aṣin na anin kawo na aharul, bakak ñaan aloolan.*”☆ ⁶ Hēnk, baankak awo bañaan batēb, bawo ñaan aloolan. Ñaan awutan keeri kagar uko wi Naṣibaṭi anaakrēnun. »

⁷ Bafaritay bahepara aji : « Keeri we ukaan kē *Moyit aji ñaan awo i kapiit ñaaṭ kakaarta kankyu-unj kē bniim babaa, kabaa kadooka? »

⁸ Kē ateem aji : « Mndēnēm mi ŋhaaṣ ŋi nan manṭun kē Moyit adinanan uko mēnt. Kē uṣe wo uunwo haŋ du ujuni. ⁹ Dṭupan, woli ñaan adook aharul anwoon aampiint na ñaan alon nampaṭi, aṣe niim alon, ajuban pjuban pi piint. »

¹⁰ Baṭaṣarul bajaka aji : « Woli hēnk di uwoon kawo pa ñiint na aharul, uhokan pwut bniim. »

¹¹ Kē Yetu ateem baka aji : « Mēnt bañaan bti bahilanun kadinan pjukan pi mēnt, biki Naṣibaṭi

☆ 19:4 Ujuni 1.27. ☆ 19:5 Ujuni 2.24.

aʔenun̄ kē bahilani ʔañ bahilanun̄. ¹² Iko itum ihinan kaneenan biin̄t baniim : balon̄ baanhilan bniim ʔiki babuka buka han̄, balon̄ ʔiki bakaʃ baka, balon̄ kak pʃih pi Baʔi paji paʔu baan̄ji baniim. Ñaan̄ anhinanun̄ pte uko wi, ateen wa! »

Yetu ayeenk bapoʔ bnuura

(Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bañaan̄ baʔij Yetu bapoʔ pa apaf baka iñen, abot añehandër baka, kē baʔaʃarul baʃë ʔoman na baka. ¹⁴ Kē Yetu aʃë ji : « Nawutan bapoʔ babi ʔi n̄ji, nakneenan baka, ʔiki *Pʃih pi Baʔi pawo pi banwoon̄ ji baka. » ¹⁵ Wi wi aʃaan̄ apaf baka iñen aʃë ya na bgahul.

Yetu na ñiin̄t nayok

(Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ñiin̄t alon̄ abi añog Yetu aʃë hepara aji : « Najukan, we wi nwoon̄ kado unuura kakaana ubida wi mn̄to? »

¹⁷ Kē ateema aji : « we ukaan̄ kē ikheparaan uko unuura wi ñaan̄ awoon̄ i kado? Aloolan ʔañ annuuriin̄, Naʃibaʔi a. Woli in̄al kayeenk ubida wi mn̄to kdo kado uko wi Bgah bajakun̄. »

¹⁸ Kē akak ahepara aji : « Iko ihon̄? »

Kē ateema aji : « Iinkfin̄ ñaan̄, iinkpiin̄t na ahar ñaan̄ kēme ayin̄ ñaan̄, iinkkiij, wutan katapar ñaan̄ uko wi awoon̄ aando, ¹⁹ mēbaan̄ ʃaaʃ na naan bnuura, ʔalan atēn̄tu jibi in̄alun̄ uleefu. »

²⁰ Kē naʔaʃa un̄ ateema aji : « Iko mēn̄t bti ddo ya. We wi nkaan̄ aduka pdo? »

²¹ Kē Yetu aji na a : « Woli in̄al kawo ñaan̄ anjaan̄ ado uko bti unlilun̄ Naʃibaʔi, kya, kawaap iko yi ikaan̄ bti kaʃë jej itaka mēn̄t kaʔen bajuuk, kka

pyok du baŋi. Wal mēnt̃ kšē bi kaŋašēn. » ²² Wi naŋaša uŋ atiinkuŋ uko mēnt̃, ašē ya na pjoŋŋan, ŋiki ayok maakan.

²³ Wi wi Yetu ašaŋ aji na baŋašarul : « Dŋupan na manjoonan pneej du *Pših pi Baŋi patam nayok maakan. ²⁴ Aa, dŋupan kak uko wi : Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ŋi bhēr bi kaguja kē di nayok aneej du Pših pi Baŋi. »

²⁵ Wi baŋašarul batiinkuŋ uko waŋ baŋŋar fuŋ ašē ji : « Kē in ahilanuŋ keeri kabuur? »

²⁶ Kē Yetu ašē jaban baka kēš ašē ji : « Baŋaan bajēn baanhilan pbuuran ŋleef ŋi baka, kē Našibaŋi ašē wo aambiišna biišna nin uko ulon. »

²⁷ Piyeer aji na a wal mēnt̃ : « Tenan, ŋduk iko bti aŋašu. We wi ŋklun kayeenk ba? »

²⁸ Kē Yetu aji na baka : « Dŋupan na manjoonan : woli umundu uhalu ubii, kē *Abuk Ŋiint̃ aneejan pših na mndēm, an baŋašaraan iŋeen na batēb nanŋašnuŋ nakak aŋo na ŋji kaših, kawayēš knaali iŋeen na ktēb ki Itrayel. ²⁹ Kē biki katim naan kaŋuŋ kē baduk itoh yi baka, kēme babak bašin baka, bašin baka, banin baka, babak baka, ŋŋeeh ŋi baka, baluŋ kayeenk uko wi badukuŋ ŋyaaš iŋeen-week kašē kayeenk ubida wi mnŋo. ³⁰ Kē batum banwoŋ hēnkuŋ bateek baluŋ kawo babaaŋšaani, batum banwoŋ babaaŋšaani baluŋ kawo bateek. »

20

Uhoŋ wi bajaar biki baduun ulemp

¹ Yetu akak aji ŋi uko waŋ : « *Pših pi Našibaŋi pawo wo ji uko wi ajuŋ uŋeeh ampēnuŋ na nfa kub ala balemp pa uŋeeh wi nul. ² Atiinkar na balemp aji

aluk baka itaka inliɲɲ na baluk bi unuur ašë do baka kě baya ɲteeh. ³ Ato ado uko ji ɲwoori ɲwajanɲ apɛn awin balemp balon kě bawo du bayiti baanka uko udo, ⁴ kě ašë ji na baka : “An kak, nayaan ɲteeh ; dlukan bnuura.” ⁵ Kě bayaa.

« Ajug ɲteeh apɛn na mnde ilant, akak apɛn na pnak awin balon, akak ado jibi adoluɲ na bukundi. ⁶ Wi unuur ɲteehiɲ, akak apɛn awin balemp balon kě banaɲ da ašë hepar baka aji : “we ukaan kě nawo ɲi, unuur bti bě naankdo uko ulon”? ⁷ Kě bateem aji nin alon aanjej jej baka ulemp.

« Kě aji na baka : “An kak, nayaan ɲteeh.”

⁸ « Wi utaakal ubanuɲ, ajug ɲteeh kě ašë ji na namali i nul : “Duun balemp iwul andoli baluk bi nul, ijunna bambaañsaanuɲ pbi işë ido kaya te du bateek.”

⁹ « Biki bajejuɲ ɲi ɲteeha unuur kě babii, ayeenk andoli baluk bi unuur upëb. ¹⁰ Bateek babi kak ašë šal aji bayeenk baluk bampeluɲ bi bambaañsaanuɲ pbi, kě bašë wula baka andoli baluk bi unuur. ¹¹ Wi bakyeenkuɲ itaka ašë ɲoman ɲi uko wi ajug ɲteeh adoluɲ ¹² aji : “Bambaañsaanuɲ pbi balempa uwoori uloolan, kě işë luk baka alinɲ na un, ɲlempuɲ unuur bti ɲi bnuur.”

¹³ « Kě Ajug ɲteeh ašë teem alon ɲi baka aji : “Nanoh, mëndolu nin buɲaan bloɲ: Mënt itaka yi, yi ɲtiinkaruɲ i? ¹⁴ Jejan uko wi ɲtiinkaruɲ, iya na bgahu. Ulilën lil kě nwul ambaañsaanuɲ pbi uko unliɲɲ na wi nwuliɲ. ¹⁵ Mënka na pdo uko unlilnuɲ na bka bi naan i? Kěme iwo i kadeebaɲ ɲiki djoob bkow?” »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë hēnk di di banwoon babaañšaani bakluṅ kawo bateek, bateek başē bawo bambaañšaani. »

Uyaaş uwajantēn wi Yetu aktupun pkeṭul na pnaṭa pi nul ṭi pkeṭ

(Markuṭ 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yetu aya Yerutalem aşē du baṭaşarul iñeen na batēb kē багаagi, aşē ṭiini na baka wi bawoon ṭi bgah aji : ¹⁸ « Natenan, nya Yerutalem, kē başē luṅ kawul *Abuk Ñiint *baṭenjan baweeek na *ba-jukan Bgah. Baluṅ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeṭ. ¹⁹ Bawula banwoon baanwo bayuday bahilna babeṇa, bakoba na itintēl, bapaṇa ṭi kruṭ. Unuur uwajantēn aşē naṭa ṭi pkeṭ. »

²⁰ Wal mēnt kē anin babuk Tebede aşē bi añoga, ul na babukul, aṇup ṭi kadunul pa phepara uko ulon.

²¹ Kē Yetu aşē ji na a : « we wi iṇaluṅ ba? »

Kē aji na a : « Dolan babuk naan batēb biki baluṅ baṭo alon ṭi kadeenu ki nu, alon ṭi kamayu, woli iluṅ aṭo aşih. »

²² Yetu ateema aji : « Naamme uko wi nakñehanaanuṅ. Nahinan kadaan ṭi pnkalame pi nji kayaṇ kadaan, kahaj ji nji i?

Kē bateema aji : « Nhinani. »

²³ Kē Yetu aşē ji na baka : « Aa, naluṅ kadaan ṭi pnkalame pi naan ; kē uko unwoon wi pṭo ṭi kañen naan kadeenu na kamayu, mēnt nji dwoon kadat banwoon biki pṭo da, biki Paapa ajakuṅ aji bawo biki kaṭo da, bukal bakluṅ kaṭo da. »

²⁴ Wi baṭaşarul iñeen bandukiin batiinkuṅ uko waṇ, aşē deebaṭēr batēb bukundi. ²⁵ Wi wi Yetu aşaan aṭiini na baka bukal bti aji : « Nawin jibi

baših biki n̄taak bajaan bayuuj mndēm mi baka, baweeek biki n̄taak kaŋoonkna bañaan. ²⁶ Uunwo kawo haŋ pa an. An̄jalun pwo naweeek ʔi an awo i kawo nalempar batēntul. ²⁷ Kē woli ñaan aŋal pwo nateek ʔi an, awalaan bkowul ado kalempar batēntul. ²⁸ Kē hēnk, *Abuk Ñiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranun bañaan batum maakan.

*Bakuul batēb biki Yetu ajebanun
(Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Yetu na baṭaṣarul bapēn ʔi ubeeka wi Yeriko, kē bañaan batum baṣē ṭaṣa. ³⁰ Bakuul batēb baṭo wal mēnt ʔi kaban ki bgah, kē wi batiinkun kē Yetu aṭṭepun aṣē huuran aji : « Naweeek, *Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³¹ Kē bañaan batum banwoon da bawo ʔi pñoman na baka aji bayomp, kē baṣē huuranaara huuran maakan aji : « Naweeek, Abuk Dayiṭ, ñagi'un! »

³² Yetu anaṭ adu baka aṣē ji : « We wi naŋalun ndolan ba? »

³³ Kē bateema aji : « Naweeek, dolan ndo kawin! »

³⁴ Añaga baka aṣē ban baka kēṣ kē bakak awin ʔi dko mēnt, aṣē ṭaṣa na bgah.

21

*Uneej Yetu ʔi Yerutalem
(Markut 11.1-11; Luk 19.28-40; natenan ʔi
Yowan 12.12-19)*

¹ Yetu na baṭaṣarul bañog Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umbaṇ wi Pnkuṇ pi Mnoliwera*. Kē aṣē yil baṭaṣarul batēb, ² aji na baka : « Nayaan du ufēt unwoon ṭi kadunan ; uneedaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafēnṣan ṇa naṭijēn. ³ Woli baheparan uko unkayi, nateem kaji Ajugun anuma ṇa. Ṭi dko mēntṭ bawutan naya na ṇa.

⁴ Uko mēntṭ uwoo, uko wi Naṭupar Naṣibaṭi abiin aṭup uhilna udolana :

⁵ *“Najakan na ubeeka wi *Fiyon*

Naṣih i nu abi ṭi iwi ;

awalan bknowul, adapa ubuuru,

na ubuuru umpoṭi, ubuk untaam ulempni”✧

⁶ Baṭaṣar Yetu baya, ado jibi ajakuṇ na baka, ⁷ aṭij ubuuru na ubuk wa. Wi wi baṣaan ajej imiṣa yi baka agur ṭi ṇa kē Yetu aṣē paya. ⁸ Bañaan baṭum maakan bawo ṭi bgah wal mēntṭ, ajej iyeti yi baka aṣeef ṭi bgah ; kē balon batib inah yi mnko aṣeef. ⁹ Bañaan baṭum bankpoṣun ṭi kadunul na bankṭaṣulun bahuuran aji :

« *Hotana*,† iwi *Abuk Dayiṭ

Bnuura nuura ṭi ankmbiin ṭi katim ki Ajugun

Hotana! Naṣibaṭi adēm du baṭi duuṭ! »✧

¹⁰ Wi Yetu aneejun ṭi Yerutalem, bañaan biki ubeeka bti bañonar fuṭ aṣē hepar aji : « I abaa wo wo ahoṇ ba? »

¹¹ Kē bañaan baṣē teem aji : « Yetu Naṭupar Naṣibaṭi a, awo i Naṭaret du Galilay. »

* **21:1** Pnkuṇ pi Mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives.” ✧ **21:5** Fakariya 9.9. † **21:9** Hotana ṭi uhebērē dawo « Buuran » aṣē bi kak uṭup unjaan udēmanaan Naṣibaṭi. ✧ **21:9** Kañaam 118.26.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaţi
(Markut 11.15-19; Luk 19.45-48; natenan ƚi
Yowan 2.13-22)

¹² Yetu aya neej du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşı jun pdook bawaap na banknugun bti banwoon da. Awat nmeesa ni başelış itaka, na itij yi bawaap nbalab. ¹³ Wi wi aşıan aji na baka : « Naşibaţi atup ƚi Ulibra wi nul aji : “*Katoh naan kalun kadu'ana *katoh kañehanaani*”☆ kē an, naşı kakan ka dko dmennaani di bakij!☆ »

¹⁴ Bakuul balon na banknjiinkun babi ańoga da, kē ajeban baka. ¹⁵ *Başen baweek na *bajukan Bgah bawin iko ińonarēnaan yi adolon abot atiink bapoş kē bakhuuran du Katoh Kaweek ki Naşibaţi aji : « Hotana, iwi *Abuk Dayiş » aşı deebaş. ¹⁶ Bajaka wal mēnt: « Itiink uko wi bapoş biki bakjakun i? »

Kē Yetu aji na baka : « Dtiink bnuura di ; naam-baan kaleyiira ƚi Ulibra wi Naşibaţi dko danjakun: “*Ido kē bapoş bampoşi na bambaan abuka buka kē bakdēmanu.*” »☆

¹⁷ Yetu aduk baka şun, apēn ƚi ubeeka, aya Betani di ayaan afērna.

Bko bi Yetu afēpun
(Markut 11.12-14,20-24)

¹⁸ Na nfa, wi Yetu akkakun ubeeka wi Yerutalem, kē ubon uşē de a. ¹⁹ Awin bko blon bi bajaan bado bfig ƚi kaban ki bgah, abi ańog ba, aşı şenka itoh toh. Aji wal mēnt na bko bun: « Nin iinkak abuk! » ƚi dko mēnt, kē bko babi kay kay. ²⁰ Başaşarul

☆ 21:13 İtayi 56.7. ☆ 21:13 Yeremiya 7.11. ☆ 21:16 Kańaam 8.2.

bawin uko mēnt̃ ašē ñoñar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahiluñ akay hēnk̃ t̃i dko mēnt̃? »

²¹ Kē Yetu ateem baka aji : « D̃tupan, manjoonan ma, woli nahaṭ Naṣibaṭi abot awo naanka ñṣal ñtēb, mēnjakan nahil̃ pdo bfig bi bakay, nadoo hilan kaji na pnkuñ pi : “Pēnan t̃i, iya ijot du bdēk,” uko mēnt̃ udolana. ²² Woli nahaṭi, uko bti wi nañehanuñ Naṣibaṭi, adolan wa. »

*In aṭuñ Yetu pdo iko yi akdoluñ
(Markut 11.27-33; Luk 20.1-8)*

²³ Yetu aneej du *Katoḥ Kaweeḥ ki Naṣibaṭi ašē jun pjukan. Wal mēnt̃ kē *baṭeñan baweeḥ na *bantohi bayuday bašē bi aṇoga ahepara aji : « Mnhina mnhoñ mi mi ikdolnuñ iko yi ba? In ajakiiñ kē ihilan kado ya? »

²⁴ Kē Yetu ašē teem baka aji : « Nji kak, d̃nal kaheparan uko uloolan ṭañ ; woli nateemēn, kašē ṭupan wal mēnt̃ mnhina mi nji kadolñi iko yi.

²⁵ In ayiluñ *Yowan pbattaar ba? Naṣibaṭi a, kēme bañaañ baka? »

Kē bašē wo t̃i plaṭar t̃i ptoof pi baka aji : « Woli ñteem aji Naṣibaṭi ayiluluñ, aheparun uko unkaañ kē ñēnfiyaara? ²⁶ Kē woli ñteema aji bañaañ bay-iluluñ, ñwo i kaṭi bañaañ bti babi banaṭara'un, ṭiki bafiyaar kē Yowan awo Naṭupar Naṣibaṭi. »

²⁷ Bateem Yetu wal mēnt̃ aji baamme anyiluluñ. Kē ašē ji na baka : « Nji kak mēnk̃tupan mnhina mi nji kadolnuñ iko yi. »

Uhoñ wi ajug katoḥ na babukul batēb

²⁸ Yetu akak aji na baka : « Kē we wi naṣaluñ t̃i uko wi? Ñiint̃ aloñ abi ka bapoṭ batēb. Aṭiini na

nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp n̄a du ūteeh.” ²⁹ Kē abukul ūn ateema aji : “A-a, mēnkya ;” āto aban t̄ūn āsal, anāta aya ūteeh. ³⁰ Āšin baka akak ātiini na natēbant̄en. Kē ateem aji : “Aa, Paap dya” āšē bi wo aanya. ³¹ Ahōn t̄i batēb bukun̄ adolūn uko wi āšin baka ānalun̄? »

Kē bateem aji : « Nateek. »

Kē Yetu āšē ji na baka wal mēnt̄ : « D̄tupan, manjoonan ma, bakobraar daāša na baat̄ bātuunk babanan uteek du *P̄sih pi Nāšibāti. ³² Hēnk di uwoon̄, *Yowan Nabatt̄aar abi t̄i adiimanan bgah b̄tool kē naanfiyaara ; kē bakobraar daāša na baat̄ bātuunk kē bāšē fiyaara. Kē wi nadoon̄ awin uko mēnt̄ naant̄l̄ša t̄l̄l̄š n̄haāš n̄i nan āfiyaara. »

*Uhōn wi balemp biki uwoorta
(Markū 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ Yetu akak ahōn aji : « Nakaan natiink uhōn wi : N̄iint̄ alon̄ abi t̄epi uwoorta wi mnko manjaan̄ mandolna ubīñu, āšē biig wa afooyan. Ajip bh̄er ado dko dpoōñni, abot akiin bliit bi m̄nlaak bkuun̄t̄aan pa bayen̄, āšē dukar wa bāñaan̄ balon̄ pa badoki bapoōñle bawula kafah ki nul, āšē ya bayaāš. ³⁴ Wal wi upoōñ ubanun̄, kē āšē yil balemparul du bāñaan̄ banwoon̄ du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³⁵ Bāñaan̄ mēnt̄ bamob balemparul, akob alon̄, afīn natēbant̄en, akak atap nawajant̄en m̄nlaak afīna. ³⁶ Ajug uwoorta akak ayil balemparul balon̄, bant̄umun̄ apel bateek, kē bāñaan̄ banwoon̄ du uwoorta badola baka ji bateek. ³⁷ Kē abaāñsaan̄ ayil abukul, āsal aji : “Baya kakali abuk naan.” ³⁸ Kē wi biki adukarun̄ uwoorta bawinun̄ abukul, āšē lātar aji : “I, akdukiin̄ na iko yi āšin. Najoh

ñfiña, ñşë ñduka na ya!” ³⁹ Bamoba, apënan ti uwoorta afiñ. »

⁴⁰ Kë Yetu aşë hepar baka aji : « Kë we wi ajug uwoorta akeeri bi kado bañaan mënñ wi akbiin? »

⁴¹ Kë bateema aji : « Pfiñ pi akfiñuñ bañaan bawuñaan biki uwoorta mënñ pawuñ. Ajej uwoorta kawul balon, bankwululun kafah ki nul upooñ ubanle. »

⁴² Yetu aji na baka wal mënñ : « Naambaan kaleyi-ira uko umpiitun ti Ulibra wi Naşibañi i?

*“Pnduba pi baniw bapokun
pakakun amëban katoñ
uko mënñ uwo udo wi Ajugun*

unuura abot awo uñonjarënaan ti kës ki nun.” »☆

⁴³ Yetu akak aji na baka : « Ukaan kë nji kañupan : Naşibañi alun kajej *Pşih pi nul kawul pa bañaan balon bankdolun uko unnuuriin ti kës ki Naşibañi.

⁴⁴ Ñaan ankjotun ti pnduba mënñ, akita, kë ñaan i pakjotnun, panantëla. »

⁴⁵ *Bañen baweek na bafaritay bayikrën kë bukal bakaan kë Yetu akhoñ hañ. ⁴⁶ Bado na pmoba wal mënñ aşë ti bañaan bañşalun aji Yetu awo *Nañpar Naşibañi.

22

Uhoñ wi bampokun pbi pyoban

(Luk 14.15-24)

¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « ² *Pşih pi Bañi panaam ji uko wi naşih anduun bañaan pyoban ti bniim bi abukul. ³ Ayil balemparul pa baya badu biki aduun pyoban kë başë wo bañal pbi. ⁴ Kë

☆ **21:42** Kañaam 118.22-23.

akak ayil balonj aji na baka : “Najakan na biki nduun pyoban kē djuŋ pde, aŋiŋ ŋgiŋ ŋkaŋ ŋi naan na ŋntaam ŋannuurnaaniŋ ŋi ŋi naan, iko bti ibēkani, babi ŋi dko di bniim.”

⁵ « Kē biki baduun baŋe wo baando ʒo ʒo aten uko mēnt, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : balonj baya ŋteeh, balonj pjula. ⁶ Kē bandukiŋ bamob balempar naŋih, ahajan baka aŋiŋ. ⁷ Naŋih adeebaŋi, aŋe do bangoli biki nul kē bafiŋ balat mēnt abot atēr ubeeka wi baka. ⁸ Wi wi aŋaŋ aji na balemparul : “Pde pabaa kē biki mbiŋ adu pyoban baŋe wo baantaŋ na pde pa. ⁹ Nayaan du ŋpaŋ bgah nadu baŋaŋ bti biki nakwinuŋ.” ¹⁰ Kē balemparul baya ŋi igah, adu biki bawinuŋ bti, bawuŋaŋ na banuura, kē dko di bniim datumi.

¹¹ « Naŋih aneej wal mēnt pten bambiŋ pyoban aŋe win da ŋiŋt alonj anwoonj aanwoh imiŋa yi ufettu. ¹² Kē aŋe ji na a : “Nanoh, hum di di idoluŋ adoo neej ŋi, bē iinwoh imiŋa yi ufettu ba”? Kē uŋ mēnt ayompi. ¹³ Naŋih kē aŋe ji na balemparul : “Natanana ihoŋ na iŋen nafēla bdig du bdēm, dul di akyaŋ kawooni kabot kadeebaŋ kadohrēn.” » ¹⁴ Kē Yetu aŋe akak aji : « Baŋaŋ batum badu'anaa kē bantiinku bakdataniŋ. »

Pluk Fetar daaŋa

(Markut 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Wi uko mēnt uŋepuŋ, *bafariŋay baya ayitiir wal mēnt katen jibi bakdoli pa ptaawan Yetu ŋi bŋup. ¹⁶ Wi wi bayiluŋ baŋaŋar baka balonj na balonj biki *Herod kē baji na a : « Najukan, ŋme kē iwo ŋaŋ i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Naŋibaŋi na manjoonan. Iinji kŋi nin ŋaŋ ŋiki iinji kten uko wi

ñaan awoonj. ¹⁷ Tupun keeri, we wi iſaluŋ? Nwo i kaluk *Tetar naſih daaſa kēme n̄enwo i kaluka da? »

¹⁸ Kē Yetu ammeen n̄ſal n̄wuſaan n̄i baka aſē teem baka aji : « An balagare! We ukaan kē nakdo na p̄ſaawanaan ba? ¹⁹ Nadiimanaan pataka pi najaan nalukna daaſa. »

Kē badiimana pa, ²⁰ kē aſē ji na baka : « Kaara di in dawoonj ʒi pa? Kē katim ki in kawoonj ʒi pa? »

Kē bateem ²¹ aji : « Tetar a. »

Wi wi aſaan aji na baka : « Nakeerin nakakan Tetar uko unwoonj wi Tetar, naſē nakakan Naſibaʒi uko unwoonj wi Naſibaʒi. » ²² Wi ajakuŋ haŋ kē baſē n̄on̄ar fuʒ aduka, aya.

Pnaʒa ʒi pkeʒ

(Markuſ 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Unuur mēnt, *bataduk balonj babi ānog Yetu – bukal bajaan baji pnaʒa ʒi pkeʒ paanwoo – ²⁴ aſē ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaan akeʒ bē aanka napot, abuk aſin awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapot.” ²⁵ Kē uſē bi ka ʒi un biint paaj na alonj banʒaarunj. Nateek aniim ñaat aſē waan̄a bē aambuki, adukar abuk aſin aharul. ²⁶ Kē natēbantēn akak akeʒ aduk ñaat bē aambuki, kē uwoha haŋ pa nawajantēn kak, awoha haŋ pa bukal paaj na alonj bti. ²⁷ Wi bukal bti bakeʒunj, kē ñaat akak akeʒ. ²⁸ Kē hēnkuŋ woli bañaan balun anaʒa ʒi pkeʒ, in akwoonj ayin ñaat mēnt, wi bukal paaj na alonj bti baniimulun? »

²⁹ Kē Yetu aſē teem baka aji : « Naneemi, naamme Ulibra wi Naſibaʒi abot awo naamme mn-hina mi nul. ³⁰ Hēnk di uwoonj, woli bañaan balun

anaṭa ṭi pkeṭ, biinṭ baankniim, kē baat baankni-
ima, baluṇ kawo ji ṇwanjuṭ du baṭi. ³¹ Kē ṭi uko wi
pnaṭa ṭi pkeṭ, naambaan kaleyiira uko wi Naṣibaṭi
ajakun i? Aji : ³² “Dwo Naṣibaṭi i Abraham, i Itaak,
na i Yakob.” » ☆

Yetu akak aji na baka : « Naṣibaṭi awo i
bañaan bajeb, aanwo i banketuṇ. » ³³ Bañaan
banktiinkuluṇ bti bañoṇar ṭi pjukan pi nul.

Uko undëmnun ṭi iko yi bgah bajakun
(Markuṭ 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ *Bafaritay batiink kē Yetu ateem *bataduk kē
bawaan uṭup aṣë yitiir. ³⁵ Kē alon ṭi baka, anwoon
*najukan Bgah aṣë ṇal pṭaawan Yetu aṣë hepara aji :
³⁶ « Najukan, ṭi iko yi bgah bajakun, uhoṇ udëmnun
dëm ba? »

³⁷ Kē aṣë teema aji : « Nalan Ajugun Naṣibaṭi i nu
na kaṭëbu bti, na uhaaṣu bti, na uṣalu bti. ³⁸ Uko
wan udëmnun ṭi iko yi bgah bajakun. ³⁹ Kē uko
unyeenkun ṭi wa abot adëm kak wii wi : Nalan
atëṇṭu jibi ṇaluṇ uleefu. ⁴⁰ Iko itëb yun iṭonkrën
*Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *baṭupar Naṣibaṭi.
»

Krittu na Dayiṭ
(Markuṭ 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Jibi *bafaritay bayitiirun, kē Yetu aṣë hepar
baka aji : « ⁴² we wi naṣaluṇ ṭi *Krittu ba? Awo
abuk in ba? »

Kē bateema aji : « Awo *abuk Dayiṭ. »

⁴³ Kē Yetu aṣë ji na baka : « Kē hum di di *Uhaaṣ
wi Naṣibaṭi uṭuun Dayiṭ kē aji du'a Ajugun ba? Ul,
anṭiiniṇ aji :

☆ 22:32 Ppën 3.6.

44 “Naşibaŋi Ajugun aji na Ajugun :

*Ṭoon ʔi kañen naan kadeenu
te ndoo ndo başooradu
ido kapafna baka ihoŋ.*”✧ »

45 Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayiŋ aji du Kritṭu Ajugun, hum di di ahilanuŋ kawo kak Abuk Dayiŋ? » 46 Nin alon ʔi baka aanhinan ateema. Kapēna unuur mēnṭ nin alon aankak añoom phepara uko ulon.

23

P̣taafara bajukan Bgah na bafaritay

(Markut 12.37-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

1 Kē Yetu ašē ʔiini na pntuk pi bañaan na baŋaşarul aji na baka : 2 « *Bajukan Bgah na *bafaritay baŋo ʔi p̣ṭij pi *Moyit. 3 Nadoon kado nabot nado kaŋaş iko bti yi bakṭupanaŋ, našē nawut pdo kado uko wi bajaan bado : ʔiki baji baŋup kašē wo baanji bado uko wi baŋupun. 4 Baji batan idaaj idiŋ kaŋu bañaan pkun̄a ya, bukal ʔi ŋleef ŋi baka bašē pok pdeen pkoñ ploolan ʔaŋ p̣ṭenk baka. 5 ʔi iko bti yi bakdolun baji bala pwinana ʔi bañaan ukaan kē kako ki bajaan baŋu Uŋup wi Naşibaŋi katan ʔi bkow na iñen yi baka kaji kadēm. Iñen yi imiŋa yi baka ikak aji ihaan maakan*. 6 Baji baŋal p̣to ʔi iŋij innuurnaaniin woli bawo du dko di ufettu kabot kaŋal p̣to kadun du *itoh iñehanaani. 7 Baji baŋal bañaan banohnṭen baka ʔi dko di bañaan kabot kaŋal bañaan bado kadu baka “Najukan”.

✧ 22:44 Kañaam 110.1. * 23:5 Bayuday baji bado iko ilon yi bapiitun Uŋup wi Naşibaŋi kaleŋna wa. Ital iniilu inwoon ʔi iñen yi imiŋa yi baka ikak aji ileŋan baka Uŋup wi Naşibaŋi.

⁸ « Kë an, nawutan kado bañaan bado kadu'an "Najukan"; an bti naṭaari abot akaha najukan aloolan ṭañ. ⁹ Nawutan kado kado ñaan alon kaji Aşinan ṭi mboş ; nakaha Aşinan aloolan, anwoon du baṭi. ¹⁰ Nawutan kado badoo badu'an "Nayafan"; nakaha nayafan aloolan, anwoon *Krittu. ¹¹ Anwoonun naweek ṭi an aklun kawo nalempar batēṇul. ¹² Ñaan ankdeṁmanun bkowul balun kawalana, kë ñaan ankwalanun bkowul balun kadēmana. »

Pwuṭan pi bafaritay

¹³ Yetu akak aji : « Nawuṭani an *bajukan Bgah na an *bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naneenan bañaan pneej du *Pşih pi Baṭi. Naanji naneej da an ṭi nleefan kë naanji nawut banjalun pneej baneej! ¹⁴ [Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay balagare, naji nade bka bti bi baat bayot kabot kajon ṭi pñehan Naşibaṭi pa pwinana. Ukaan kë Naşibaṭi aklun kakoban kakob kandēmnun maakan.]

¹⁵ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, an biki pkakan ñaan aloolan ṭi udolade wi nan pajaan paṭu namuur idëk na ṇṭaak. Woli naka'a, naji nadola ataṇ na pneej infernu nyaaş ṇtëb kapelan.

¹⁶ « Nawuṭani, an bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan naji : "Woli ñaan ajej *Katoh Kaweek ki Naşibaṭi amehnaana, uunwo ukoolan ; bë woli ñaan amehna ṭi uwuuru wi katoh ki Naşibaṭi, awo i kado uko wi ajakun."

¹⁷ « An bawaan ṇşal, an bakuul! we udēmnun; uwuuru wa këme katoh ki Naşibaṭi kandolun kë

uwuuru mēnt uyimani? ¹⁸ Nakak aji naji : “Woli ñaan amehna ti *bliit bi mngur, uunwo ukoolan, bē woli ñaan amehna ti iko inṭejanuṇ ti ba, awo i kado uko wi ajakuṇ.” ¹⁹ An bakuul, we udēmnuṇ: iko inṭejanuṇ ti bliit bi mngur kēme bliit bi mngur bankakanuṇ iko mēnt kē iyimani? ²⁰ Pmehna ti bliit bi mngur pawo pmehna ti ba na ti iko bti inwoon ti ba. ²¹ Kē pjej Katoh Kaweeek ki Naṣibaṭi kamehnaana pawo pmehna ti ka na ti anfēṭuṇ ka. ²² Pmehna ti baṭi pawo pmehna ti pṭij pṣihni pi Naṣibaṭi na ti anṭoon ti pa.

²³ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, nanjaan nawul kafah ki Naṣibaṭi ti iko bti yi nakjaaruṇ kadoo wul im-poṭēṭaanuṇ maakan aṣē wo naanji nado uko un-kaanuṇ udooni ti iko yi bgah bajakuṇ: pwo natool, pñaga, na pfiyaar Naṣibaṭi. Yan yi yi nawoon i kado lah kaṣē kawut kaṭilma indukiin ²⁴ An bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan natēntan poot pi nan pa ppēnan uwu kaṣē yoor unṭaam wi pnkunkaali.

²⁵ « Nawuṭani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent ikoopa yi nan na iraata yi nan bnuura ti bdig, meet daṣē tum na iko yi kakiij na kafeer. ²⁶ Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent kakoopa na praata meet, bdig bahilna bajinṭ.

²⁷ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji iher yi babomanuṇ: iji inuura ti bdig, meet kaṣē tum na imoh na iko impuṭuṇ. ²⁸ Kē hēnk di di nawoon, naji nawo wo ji bañaan batool ti kadun ki bañaan, aṣē tum na kalagare na buṭaan ti ṇhaaṣan meet.

²⁹ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihër yi *baṭupar Naşibaṭi kabot kaboman ihër yi baṭool, ³⁰ kaşë kaji ṭi uşal : “Woli ṇwo laalan da ṭi wal wi başinun, ṇënknaakiir na baka katul pñaak pi baṭupar Naşibaṭi.” ³¹ Hënk naji nadinan kē nawo babuk bambiin afiṇ baṭupar Naşibaṭi. ³² Nabaañëş uko wi başinan babin ajun.

³³ « An ṇpula, pntuni pi ṇnfunan! Hum di di nakhinanun kabuur kakob, kawo naankneej infernu? ³⁴ Waṇ ukaaṇ kē nji kayil baṭupar Naşibaṭi, bañaan banwoon na uşal untuṇa, na bajukan : nalun kafin balon, kapan ṭi krut, nalun kafud balon itintël du *itoh iñehanaani yi nan, kabot kadookar na baka na ṇbeeka. ³⁵ Hënk, pñaak bti pi bañaan baṭool pi natulun ṭi mboş pahilna pakak ṭi an, du pkeṭ pi Abel naṭool te du pi Takariya, abuk Baraki, i bafiṇun ṭi dko danwoon ṭi ptoof pi umeeşa wi bṭejan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi. ³⁶ Dṭupan na manjoonan, kawuun ki kayeenk kakob ki iko mēnt bti iktijun. »

*Yetu aṭëgara Yerutalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfiṇ *baṭupar Naşibaṭi kabot katap biki ayilun ṭi iwi mnlaak, ṇyaaş ṇtum ddo na pṭonkrën babuku jibi uguk ujaan uboof ṇbuk wa, kē ipoki. ³⁸ Hënkun, Naşibaṭi aşaan adukaran katohan. ³⁹ Dṭupan, naankak awinën te unuur wi naklun kaji : “Ñaan ankmbiin ṭi katim ki Ajugun anuurandëni !” »

24

Utoka Katoh Kaweek ki Naşibaţi
(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)

¹ Yetu apên ti *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kë bataşarul başë ñoga pa pdiimana jibi kadëmi akuţ anuura. ² Kë aşë teem baka aji : « Jëm nawin iko yi bti i? Na manjoonan dţupan, nin plaak paankduka kapaf ti ptënt pa ti bë paankfoma kajot ti mboş. »

Nnuur ŋi mnhaj
(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)

³ Yetu aţo du pnkuŋ pi mnoliwera, kë bataşarul başë bi agaag na a, ahepara aji : « Ţupun, lum di di uko waŋ ukwoon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴ Kë ateem aji : « Naţaafaraan baguuran, ⁵ ŋiki bañaan baţum balun kabi na katim ki naan, kaji bukal bawoon *Krittu, kaguur bañaan baţum. ⁶ Woli nalun atiink ŋgut, abot atiink kë baktiiniyaan ŋgut, nawutan kalënk : iko mënt iwo i kawo. Kë naşë wo i kame kë uundobi wo uba umundu. ⁷ Uţaak unaţa ugut na uţaak ulon, pşih pagut na plon. Ubon ulun kawo ti ŋţaak ŋlon, mboş mando kaşinţar. ⁸ Iko mënt bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaaf ankyaan kabuk.

⁹ « Wal mënt balun kamoban kawul baha-janan bafin ; katim ki naan kalun kaţu ŋţaak bti ŋaşooran. ¹⁰ Bañaan baţum baankak afiyaarën, bado kawaapar kabot kaşoorad. ¹¹ Baţum balun kaţilan kaji bawo *baţupar Naşibaţi kaguur bañaan baţum. ¹² Buţaan dadëm maakan bañaan badoo bakak baankak aŋalad. ¹³ Kë ñaan anşaan amëban ti ŋji aliint ŋnuur bti, un mëntan alun kabuur.

¹⁴ Baluŋ kaŋup *Uŋup Ulil Unuura wi *Pŋih pi Baŋi wi ʔi umundu bti, bañaan bti bahilna batiink wa. Wal mēntan wi wi uba umundu ukbiin. »

Unoor uweek
(Markuŋ 13.14-23; Luŋ 21.20-24)

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuŋaan maakan unjaan uŋopan, wi *Daniyel *Naŋupar Naŋibaŋi aŋiiniyaanuŋ kē uwo ʔi *dko dyimanaan du Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi – ankleyiiruŋ awo i kayikrēn – ¹⁶ bañaan bankwoon du uŋaak wi *Yuda bakeeriin baŋi baya du inkun iweek. ¹⁷ Anŋoon du uŋaala awutan kaneejar uko ulon. ¹⁸ Anwoon du uŋeeh, awutan kakakar bayeti bi nul! ¹⁹ Nnuur mēnt, baat bankwoon na iyiŋ, na bankbootanuŋ bawuŋan. ²⁰ Nañehaan pŋi mēnt pawut kawo ʔi wal wi uŋubal na mpoj kēme ʔi *unuur wi pnoorfēn. ²¹ Nnuur mēnt ŋawo ŋnuur ŋi mnhaj mnweek. Mn-haj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonuŋ ; kē mnhaj mntēnt ma maankak aluŋ kawo nin uyaaŋ ulon kak. ²² Kē woli Naŋibaŋi aantiinkŋtēn lah ŋnuur mēnt, nin ñaan aankduka duka kado kahefēnt ; kē bañaan biki adatuŋ baŋe ʔu kē atiinkŋtēn ŋa.

²³ « Wal mēnt, woli ñaan ajakan : “*Krittu awi !” kēme : “Awi moŋ !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Bañaan baluŋ kanaŋa kaŋilan kaji bawoon Krittu na *baŋupar Naŋibaŋi. Bado mlagre na iko iñonarēnaan pa woli bahilani bado ŋaabar du baka biki Naŋibaŋi ajokuŋ. ²⁵ Aa, dŋupan nawo bame ji uko mēnt ubi udo kaban.

²⁶ « Woli bajakan keeri : “Krittu awi du *pndiiŋ” nawutan kaya da ; kēme woli bajakan : “Awi

amena moŋ” nakfiyaar uko mēnt̃ nin. ²⁷ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kaban kalon ki baŋi, kajeehan baŋi bti, hēnk di di ubi wi *Abuk Ñiint̃ uklun kawo. ²⁸ Dko di untaam ukeŋnun dul di njujude njajaan ŋayit. »

Ubi wi Abuk Ñiint̃

(Markuŋ 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Yetu akak aji : « Woli ŋnuur ŋi unoor ŋun ŋaŋepa t̃ep,

“Unuur uunkak ado kat̃er,
pli paankak ado kat̃er,

ŋjah ŋajot,

mnhina mi baŋi manŋinŋar✧.

³⁰ Wal mēnt̃, iko inkyuujun kē *Abuk Ñiint̃ abi, iwinana du baŋi, kntaali ki umundu bti kalun kayewla ; kawin Abuk Ñiint̃ abi ti infelun yi baŋi na mnhina na mndēm mweek. ³¹ Alun kayil ŋwanjut ŋi nul ŋabi na plul pweek, ŋayitrēn baŋaan biki adatuŋ banwoonun ŋtaak bti kapēna du kaban kalon ki umundu te kalon.

Uhoñ wi mnko

(Markuŋ 13.28-32; Luk 21.29-33)

³² Yetu akak aŋiini na baka aji : « Natenan ti mnko. Wi inah ijunan jun pluuman, kē itoh ipēni, naji name kē pti pañogi. ³³ Kē hēnk, woli nalun awin iko mēnt̃ bti, nameen kē ubi wi *Abuk Ñiint̃ uñogi, awun ŋun plēman. ³⁴ Na manjoonan, d̄tupan kawuun ki kaankt̃ep bē iko mēnt̃ bti iinwinanaa. ³⁵ Baŋi na mboŋ ŋaba, kē ŋtup ŋi naan ŋaŋē wo ŋaankba. »

✧ **24:29** Itayi 13.10; 34.4.

Nawoon bten

³⁶ Yetu akak aji : « Kë ti uko wi unuur mënt na woori mënt, nin alon aammee, nin nwanjut du baṭi, nin nji Abuk Naṣibaṭi ; Paapa ṭaṇ ameen. ³⁷ Jibi ubiin awo ti wal wi *Nowe, hēnk di ukluṇ kawo kak ti wal wi *Abuk Ńiint akbiin. ³⁸ Hēnk di uwoon ṭfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, baṇaṇ bade, adaan, aniim, aniimandēn babuk baka te unuur wi Nowe aneejuṇ ti upuur, ³⁹ kē baṇaṇ baṇṣal aji uko ulon ubi, te kē meel mando par aba baka bti. Hēnk di ukwoon ti ubi wi Abuk Ńiint. ⁴⁰ Biint batēb bawo du uṭeeh, alon ajejana, alon aduka. ⁴¹ Baṭ batēb bawo ti pṣon, alon ajejana, alon aduka.

⁴² « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiin. ⁴³ Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoḥ ame wal wi nakii akbiin na uṭejan, awo bten aankdinan baluṇan uni w wi katoḥul. ⁴⁴ Ukaṇ kē an kak, nawo kawo bten, ṭiki Abuk Ńiint abi ti wal wi nawoon naankyoonka. »

Nalemp naṭool na nalemp anwoon aanwo naṭool (Luk 12.42-46)

⁴⁵ Yetu akak aji : « In awoon nalemp naṭool natit i ajug katoḥ akṭuun ti kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ṇdeey ki baka uwoori ubanle? ⁴⁶ Nalemp i ajug katoḥ akṭēnkuṇ ti ulemp wi aṭu'u luṇ wal wi akkakun, uṇ mēnt anuurandēni. ⁴⁷ Dṭupan na manjoonan, ajug katoḥ ahankana bka bi nul bti. ⁴⁸ Bē woli nalemp awo nawuṭaan, aji ti uṣalul kē ajugul ajon ubi, ⁴⁹ aṣē naṭa akob balemp batēṇṭul, ade adaan na bakuj, ⁵⁰ ajug nalemp mēnt aluṇ kabi ti unuur wi awoon aankyoonka, na wal

wi awoonj aammee. ⁵¹ Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado balagare : dul di bakluŋ kawooni, kadeebaŋ kadohrën.

25

Uhoñ wi beegani iñeen

¹ Yetu akak aji na bankntiinkuluŋ: « Kë hënk, *Pših pi Baŋi paluŋ kawo ji uko wi beegani iñeen banwoonj na ŋkaniya pya kakit naniim. ² Kañeen ƚi baka baanklipara, kë kañeen bandukiin baklipara. ³ Banwoonj baanklipara bukuŋ bajej ŋkaniya ƚi baka ašë wo baantij ungaant ulonj kak ; ⁴ kë banklipariin bašë ƚij ungaant ƚi ƚmpoban na ŋkaniya. ⁵ Jibi naniim ajonuŋ ubi, kë bašë ƚoyeŋt bukal bti.

⁶ « Na utejan mnjel, kë pdiim plonj pašë liir aji : “Naniim abi! Napënan nakita.” ⁷ Kë beegani bti bašë naŋa aboman ŋkaniya ƚi baka. ⁸ Kë beegani banwoonj baanklipara bukuŋ bašë ji na banklipariin: “Naŋenun ƚi ungaant wi nan, ŋkaniya ƚi nun ƚajëmšaa.”

⁹ « Kë bašë teem baka aji : “Nin, wi uundo kës kës ƚfaašër. Nayaan du bajula nanug wi nan.”

¹⁰ Baŋool pya pnug ungaant, kë naniim ašë bi. Bambomanderuŋ aba kë baneej na a du dko di bniim, kë bgah badëti.

¹¹ « Banwoonj baanklipara wi badukiin abi, ašë ji : “Naweeek, naweeek, haabëšun bgah!”

¹² « Kë ašë teem baka aji : “Na manjoonan, dŋupan, mëmme an !” »

¹³ Kë Yetu ašë ji : « Nawoon bten keeri, naamme unuur këme uwoori wi *Abuk Ñiint akbiin. »

*Uhoñ wi balemp biki bawulun itaka
(Luk 19.12-27)*

¹⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pşih pi Baṭi paluñ kawo ji uko wi ñiint ankyaan bayaaş, aşë du balemparul adukar baka bka bi nul. ¹⁵ Awul baka itaka, andoli inliñuñ na ulemp wi ahinanuñ kado na ya. Awul alon inliñuñ na baluk bi nşubal kañeen, awul alon inliñuñ na baluk bi nşubal ntëb, awul nawajanñen bi uşubal uloolan, aşë tool ti dko mënñ aya pyaant.

¹⁶ « Nalemp i bawulun baluk bi nşubal kañeen abi jun jun plem্প na itaka ti dko mënñ aka itaka impeluñ uko wi bawululuñ nyaaş ntëb. ¹⁷ Kë i bawulun bi nşubal ntëb akak ado ji nateek, aka uko wi bawululuñ nyaaş ntëb. ¹⁸ Kë i bawulun baluk bi uşubal uloolan aşë jip bhër amen ktaka ki ajugul awululuñ.

¹⁹ « Wi ajug balemp ayaan ajon, aşë tiiş, adu balemparul babi baṭupa jibi baduki ado na itaka. ²⁰ Nalemp i bawulun baluk bi nşubal kañeen abi aṭij itaka aji na a : “Naweeek, iwulën itaka inliñuñ na baluk bi nşubal kañeen aji nlemp, kë nduk aka uko wi iwulnuñ nyaaş ntëb, yii yi.”

²¹ « Naweeek kë aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoṭi wi nwuliin. Dwulu umpeluñ wa maakan. Biin iwo ti mnlilan na nji.”

²² « Kë natëbantën i bawulun itaka inliñuñ na baluk bi nşubal ntëb abi aji na a : “Naweeek, iwulën itaka inliñuñ na baluk bi nşubal ntëb, kë nduk aka uko wi iwulnuñ nyaaş ntëb, yii yi.”

²³ « Kë naweeek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko

umpoŋi wi nwuliin, dwulu umpelun wa maakan, biin iwo ŋi mnlilan na nji.”

²⁴ « Kë nawajantën i bawulun itaka inlinun na baluk bi uşubal uloolan aşë bi, aji : “Naweeek, dme kë iwo ñaan anjootun anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari. ²⁵ Dŋi'u ŋi, ukaan kë njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

²⁶ « Kë ajugul ateema aji : “Iwi nalemp nawuŋaan, nanşabër! Ime kë dwo ñaan anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari ; ²⁷ kë we ukaan keeri kë iinje itaka yi nwuliin ahankan du naŋeeŋan ba? Inşaan kabuk uko ulon woli dyaar ya. ²⁸ Najejan itaka mënŋ nawul ankaan baluk bi ŋşubal iñeen.” ²⁹ Bawul ankaan, aşë tumandën, kë anwoon aankaa badoo yeenk yeenk uko wi adukanaaniin. ³⁰ Hënkuŋ, nafëlan nalemp nawaan udooni i du bdëm, dul di bakluŋ kawooni, kadeebaŋ kadohrën. »

Unuur wi pwayëş

³¹ Yetu akak aji : « Woli *Abuk Ñiinŋ alun abi na mndëm mi nul agakandër na ŋwanjut bti, aŋo ŋi pŋij pi pşih na mndëm. ³² Bañaan biki ŋŋaak bti ŋi mboş bayit ŋi kadunul, aşë paŋëş baka jibi nayafan ajaan apaŋëş ŋkaneel na ŋpi. ³³ Aŋu ŋkaneel ŋi kañen kadeenu, kaşë kaŋu ŋpi ŋi kamayu. ³⁴ Wal mënŋ wi wi naşih aşaan aji na banwoon ŋi kañenul kadeenu : “Nabiini, an biki Paapa awulun bnuura bi nul, naneejan ŋi Pşih pi Baŋi pi Naşibaŋi abomananan wi umundu upaşnuŋ. ³⁵ Ubon ubi de'ën kë naŋenën kë ndee, kë udaan uŋijën kë naŋenën kë ndaani, dbi wo nayaant, kë nayeenkën, ³⁶ awo mënwo na

imişa, kē nawoharēnēn, amaak kē nabi pwinēn, awo ukalabuş kē nabi pwinēn.”

³⁷ « Baṭool banwoon ʔi kadeenu bahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ʔwiniin kē iwo na ubon kē ʔwulu uko ude, aʔal udaan kē ʔwulu kē idaani, ³⁸ awo nayaant kē ʔyeenku, awo iinwo na imişa, kē ʔwoharēnu, ³⁹ amaak kēme awo ukalabuş kē ʔbi pwinu?”

⁴⁰ « Naşih ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dʔupan, uko wi nadolun pa alon am-poṭēṭaanun ʔi bayit naan biki, nji i i nadolun wa.”

⁴¹ « Wi wi aşaan aji na banwoon ʔi kamayu : “Nalowaan, an nanfēpaniin naya du bdoo banwoon baankjēmşa bi babomanun pa Untaayi Uweek na ʔṭaşar wa. ⁴² Ubon ubi deʔen, kē napok pṭenēn nde, kē udaan uṭijēn bē naanṭenēn ndaan, ⁴³ dbi wo nayaant kē naanyeenkēn, awo mēnwō na imişa kē naanwoharēnēn, amaak abot awo du ukalabuş kē naambi pwinēn.”

⁴⁴ « Bukun mēntan bakak ahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ʔwiniin kē iwo na ubon, aʔal udaan, awo nayaant, awo iinwoh imişa amaak kēme awo ukalabuş kē ʔēntēnku?”

⁴⁵ « Ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dʔupan, uko wi nawoon naando pa alon ʔi bam-poṭēṭaanun biki, nji i i nawoon naando wa.”

⁴⁶ « Kē hēnk di di baklun kaya, balon du mnhaj mi mndani, banwoon baṭool baka ubida wi mnṭo.
»

26

Uko wi batiinkaruŋ aji bado Yetu
(Markuŋ 14.1-2; Luk 22.1-2; natenan ŋi Yowan
11.47-53)

¹ Wi Yetu aŋupun uko waŋ bti ašë ji na baŋašarul
 : ² « Name kë *Ufettu wi Mbuur uduka ŋnuur ŋtëb,
 kë bakluŋ kawul *Abuk Ñiint bahilna bapaŋa. »

³ *Baŋen na baweeŋ na bantohi kë bašë yit wal
 mënŋ du uko *naših i baŋen i katim kawoon
 Kayif. ⁴ Batiinkar aji bado mntit kamob Yetu kabot
 kafiŋa, ⁵ ašë wo baŋal pdo uko mënŋ ŋi wal wi
 ufettu ŋi baŋi ubeeka ubi ušinŋar.

Naaŋ alon ajees Yetu ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ

⁶ Yetu awo du uko Timon i bajaŋ badu namaak
 bdoo du ubeeka wi Betani. ⁷ Wi awoon ŋi pde,
 kë ñaaŋ alon ašë bi aŋoga, awo na pŋukar pmpoŋi
 pi banugnun itaka itum. Pawo na ukëra ujuŋ ulil
 pŋëkëñ untamuŋ maakan. Ajees ukëra mënŋ ŋi
 bkow bi Yetu. ⁸ Wi baŋašarul bawinuŋ uko wi ñaaŋ
 adoluŋ badeebaŋ aji : « we uwoon kalat ki? ⁹ Ukëra
 wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajej ya kaŋen
 bajuuk. »

¹⁰ Kë Yetu ammeen uko wi bajakuŋ ašë ji : « we
 ukaŋ kë naknooran ñaaŋ i ba? Uko unuura wi
 wi adoluŋ hënŋ pa nji. ¹¹ Na manjoonan, bajuuk
 bawo na an ŋnuur bti, kë nji, mënŋkwo na an ŋnuur
 bti. ¹² Ajeesën jeeš ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ wi ŋi uleef
 pa umoy wi naan. ¹³ Na manjoonan dŋupan, dko di
 baktupnuŋ *Uŋup Ulil Unuura wi, bakak aŋup uko
 wi ñaaŋ i adoluŋ, kalešna'a.

Yudat anwaapun Yetu

¹⁴ Wal mēnt, alon ʔi baʔaʂar Yetu iñeen na batēb anwoon Yudaʔ Itkariyot, aya du baʔenjan baweek, ¹⁵ aji na baka : « we wi nakwulnuŋ nšē wulan Yetu ba? » Kē bukuŋ bawula ktaka iñeen ŋwajanʔ ki baʔakuŋ na unʔaam. ¹⁶ Wi wi ajunuŋ pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaañsaani

¹⁷ Baʔaʂar Yetu babi añoga ʔi unuur uteek wi *ufettu wi ipoom indaʔ ašē hepara aji : « ʦuŋ di di inaluŋ nya njuŋna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

¹⁸ Kē ateem baka aji : « Nayaan ubeeka du uko ašē najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolnuŋ ufettu na baʔaʂar naan.” » ¹⁹ Kē baʔaʂarul bado jibi Yetu ajakuŋ na baka, aboman pde pi ufettu.

²⁰ Wi utaakal ubanuŋ, kē Yetu ašē ʔo na baʔaʂarul iñeen na batēb pa pde. ²¹ Bawo ʔi pde, kē ašē ji : « Dʔupan, na manjoonan, alon ʔi an aluŋ kawaapēn. »

²² Bajooʦan maakan andoli kahepara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

²³ Kē ateem aji : « Ankʦuuŋ kañen na nji ʔi praata, uŋ mēntan akwulnuŋ! ²⁴ Aa, *Abuk Ñiint awo i kakeʔ jibi upiitaniin ʔi a ʔi Ulibra wi Naʂibaʔi, kē anʂaan awula ašē wuʦan! Uhokan lah awo aankbuka. »

²⁵ Kē Yudaʔ, anwaapulun ašē hepara aji : « Najukan, woon nji a i? »

Kē Yetu ateema aji : « Ijakuŋ haŋ. »

²⁶ Wi bawoon ʔi pde, kē Yetu ašē jej kapoom, abeeb Naʂibaʔi, akitēʂ ka awul baʔaʂarul ašē ji : « Nayeenkan nade, uleef naan wii wi. » ²⁷ Akak ajej pnkalame pi poot, abeeb Naʂibaʔi, awul baka

aşë ji : « Nadaanan ti pa an bti, ²⁸ pñaaak naan pii pi, pakntenjanuñ bhoñar, pul paktuliin Naşibaţi ahilna amiir bañaan batum pjuban pi baka. ²⁹ Kë nşë tupañ, mēnkak adaan poot pi te unuur wi nji kaluñ kadaan pa phalu na an, du Pşih pi Paapa. »
³⁰ Bayeeh añaamarēn Naşibaţi, aşë pēn atool pya du Pnkuñ pi Mnoliwera*.

*Yetu aţup kē Piyeer aluñ kapok kaji aamme'a
 (Markut 14.26-31; Luk 22.31-34; natenan ti
 Yowan 13.37-38)*

³¹ Yetu aji na baka : « Uko wi bakluñ kadolēn ti utejan wi nta wi uţu an bti nadukēn. Kē hēnk di di upiituñ ti Ulibra wi Naşibaţi aji : “*Dkob nayafan kafin, nkaneel ni batani nşë nawayşēr.*”[☆] ³² Woli dluñ anaţa ti pkeţ, kajotan kadun du Galilay. »

³³ Piyeer aţini na a wal mēnt aji : « Woli uko wi bakdoliin uţu kē bañaan bti baduku, nji mēnkduku. »

³⁴ Kē Yetu aşë teema aji : « Na manjoonan dţupu, ji uguk udo kahaan nta di, ipok pme'ēn nyaaş njwajanţ. »

³⁵ Piyeer kē aşë ji na a : « Udole wo pkeţ keţ na iwi, mēnpok kaji mēmme'u. » Kē baţaşarul bti bakak aji hañ.

*Pñehan pi Yetu du Gettemaniya
 (Markut 14.32-42; Luk 22.40-46)*

³⁶ Wal mēnt kē Yetu aşë ban na baţaşarul du dko dluñ di bajaan bado Gettemaniya aşë ji na baka : « Naţoon ti, dya du kadun kañehan Naşibaţi. » ³⁷ Ajeñ na a Piyeer, na babak Tebede batēb, aşë jun ptiink

* **26:30** Pnkuñ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.” ☆ **26:31** Fakariya 13.7.

pjootan na mnhaj ti uhaaş wi nul. ³⁸ Aji na baka wal mēnt: « Uhaaş wi naan ujootani, pjootan mēnt padiţ maakan kē ndoo kita. Nadukiin ti nawo bten. »

³⁹ Kē wi ajohariin aya low btiışu aşē jot afēt kaara ti mboş añehan Naşibaţi aji : « Paap, woli uhinan kawo, lowaan pnkalame pi mnhaj mi ti nji, uşē uwut kawo jibi nŋaluŋ, uwoon jibi iŋaluŋ. » ⁴⁰ Akak aşē ţēnk baţaşarul kē bakŋoyēnt, kē aşē ji na Piyeer : « Naandoo hilan awo bten na nji uwoori uloolan ţaŋ! ⁴¹ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ti kaguuru. Nhaaş ŋi nan ŋaŋal maakan pdo bnuura, kē ŋleefan ŋaşē biişna. »

⁴² Akak aya uyaaş utēbantēn alow baka añehan Naşibaţi aji : « Paap, woli pnkalame pi mnhaj pi paanhilan pţēp bē mēnkdaan pa, uko wi iŋaluŋ ukeeriin udolana! » ⁴³ Akak kak, aţēnk baţaşarul kē bakŋoyēnt, ţiki kēş ki baka kadiţ bŋoy.

⁴⁴ Akak aduk baka aya uyaaş uwajantēn pñehan Naşibaţi, akakalēş uko wi ajakuŋ. ⁴⁵ Akak wal mēnt du baţaşarul aşē ji na baka : « Nahuma kaŋoyēnt abot anoorfēn? Wal wi *Abuk Ńiint akwulaniin ti iñen yi bado buţaan uñogi. ⁴⁶ Nanaţiin ŋya! Nate-nan, ankwulnuŋ awii wi. »

Yetu amobanaa
(Markut 14.43-50; Luk 22.47-53; natenan ti Yowan 18.2-11)

⁴⁷ Yetu ahum kaţiini, kē Yudaţ, anwoon alon ti banjañan iñeen na batēb, aşē wuj na pntuk pi bañaan banwoon na ikej na induk. *Baţen baweek na bantohi bayiluŋ baka. ⁴⁸ Yudaţ an-waapulun aji na baka hēnk di di bakmeenun ŋaan

mënt; « I nji kamookun, ul a, namobana. » ⁴⁹ Wi abanaan ban aňog Yetu, ašë ji na a : « Dwulu mboš, najukan » ašë mooka.

⁵⁰ Kë Yetu ašë ji na a : « Nanoh, doon uko wi ibiin pdo†. » Kë bukundu bašë dëpa ti a amoba. ⁵¹ Alon ti bangakandërun na Yetu atoot kakej abi fal fal kabať ki nalempar *naših i baťenjan. ⁵² Kë Yetu ašë ji na a : « Kakaan kakej ki nu ; baňaan bti bankjejun ikej balun kakeťna kakej. ⁵³ Iřal aji mënhi kadu Paapa i, awulën ti dko mënt uko umpelun nwanjuť iñeen-week-iñeen nyaaš iñeen-ntëb? ⁵⁴ Woli ddo haň, hum di di uko wi bapiitun ti Ulibra wi Našibaťi uhilanun kadolana keeri? Wul ujakun aji uko mënt uwo kadolana. »

⁵⁵ Wi wi Yetu ašan aji na pntuk pi baňaan pun; « Dwo nado buťaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? Nnuur bti dji kaťo du *katoh ki Našibaťi kajukan, kë naammobën. ⁵⁶ Kë iko bti inkdolaniin hënk iwo iko yi *baťupar Našibaťi bajakun ti Ulibra wi nul. » Baťařarul bti baťi aduka.

Yetu du uruha wi bayuday
(Markut 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; natenan ti Yowan 18.12-24)

⁵⁷ Bammobun Yetu baňooťa du uko Kayif *naših i baťenjan di *bajukan Bgah na bantohi bayitun. ⁵⁸ Kë Piyeer ašë wo du kalowan aťaša te da ; aneej ti blay ašë řo na balemp aten jibi uko ukbiin kabaaňsaan.

⁵⁹ *Baťenjan baweek na biki *uruha bti bala uko ulon utapar Yetu kadolna akeť. ⁶⁰ Baňaan baťum

† 26:50 Doon ulemp wi nu : Npiit nlon naji : we ukaan kë ibii?

badoo bi atapara iko ilonj kē iinkēša kēš. Kē batēb balonj babaañsaanun pbi, ⁶¹ ašē ji : « Ñiint i aji ahilan kafom *Katoh Kaweek ki Našibaṭi kabot kaniw ka ṭi ṇnuur ṇwajanṭ. »

⁶² Kē naših i baṭenjan ašē naṭa aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi bañaan biki baktupun ṭi iwi i? »

⁶³ Kē Yetu ayompa yomp.

Kē akak aji na a : « Dñehanu, ṭi katim ki Našibaṭi ajug ubida, ṭupun me iwoonj *Krittu Abuk Našibaṭi. »

⁶⁴ Kē ateema aji : « Iji haṇ. Dṭupan kak, hēnkuṇ, nawin *Abuk Ñiint aṭo du kañen kadeenu ki Našibaṭi anhiniin iko bti ; nawina kak abi na infēluṇ yi baṭi. »

⁶⁵ Wal mēnt, kē naših i baṭenjan ašē tow imiṣa y i nul[†] ašē ji : « Akar Našibaṭi! Nkak anuma uko ulonj i? Natiinka hēnkuṇ kē akar Našibaṭi. ⁶⁶ We wi naṣaluṇ ṭi uko wan ba? »

Kē bateem aji : « Aduknaanaa, awo i kakeṭ. »

⁶⁷ Wi wi baṣaan atēfjēra ṭi kaara, aṣuuka abot akoba iñen ṭi ijeem ⁶⁸ ašē ji na a : « Iinji iwo Krittu Naṭupar Našibaṭi i? Ṭupan ñaan ankobiin keeri. »

Piyeer apok aji aamme Yetu

(Markuṭ 14.66-72; Luk 22.56-62; natenan ṭi Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aṭo wal mēnt ṭi blay du bdig, kē nalemp ñaaṭ alonj aṇoga ašē ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kē Piyeer ašē pok ṭi kadun ki bañaan bti aji aamme uko wi ñaaṭ aṭṭupun hēnk. ⁷¹ Akak apēn aya

[†] **26:65** Ptow imiṣa : Ado do haṇ ayuujna kē ṭi ul uko wi Yetu ajakuṇ uwo buṭaan bweek maakan.

umban wi plëman kë ñaaŋ nalemp alon akak awina ašë ji na bañaan banwoon da : « Abi wo na Yetu i ubeeka wi Nataret. »

⁷² Kë akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mëndo me me ñiinŋ i. »

⁷³ Bakak aŋo ntiinku, kë balon ŋi banwoon da bašë bi aŋoga ašë ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo ŋup ŋup ji biki Galilay. »

⁷⁴ Kë ašë mehna aji na Našibaŋi afëpa woli aantŋup manjoonan, awo ŋi pji « Mëmme ñiinŋ i. » ŋi dko mënŋ, kë uguk ušë haan. ⁷⁵ Kë Piyeer ašë leš uko wi Yetu abiin ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok nyaaš njawantŋ kaji iimme ën. » Apën bdig ašë wooni maakan.

27

Pkeŋ pi Yudat

(Markuŋ 15.1-2; Luk 22.66; natenan ŋi Yowan 18.28)

¹ Na nfa kub, *baŋen baweek na bantohi bayu-day bti bayiti, atiinkar aji bafin Yetu. ² Wi wi baŋaan atana, ašë ñooŋa awul *Pilat nantuŋa i utaak mënŋ.

³ Yudat anwaapun Yetu awin wal mënŋ kë baya kafiŋa, ašë ŋëga akakan *baŋen baweek na bantohi ktaka iŋeen njawantŋ ki baŋaknuŋ untaam. ⁴ Aji na baka : « Djubani, wi nwulanan ñaan anwoon aando nin ukoolan. »

Kë bašë teema aji : « Nëmme, utenu. » ⁵ Afël wal mënŋ itaka ŋi *Katoh Kaweek ki Našibaŋi ašë pën aya ayuuladiir.

⁶ Baŋen baweek bajej itaka yun ašë ji : « Bgah bi nun baneenan nŋu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoh ki Našibaŋi ŋiki iwo yi pñaak. » ⁷ Baŋiini

atiinkar aşë nug na itaka mēnt « uʔeeh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaant. ⁸ Ukaan kē te hēnkun bajī badu uʔeeh mēnt « uʔeeh wi pñaak. » ⁹ Wal mēnt wi wi uko wi Yeremiya *Naʔupar Naʔibaʔi abiin aʔup udolaniin: « *Bañaan biki *Iʔrayel bajī ktaka iñeen ŋwajanʔ ki baʔaknun untaam ki ki baknugnulun.* ¹⁰ *Bajej ya anugna uʔeeh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknun.* »☆

Yetu du kadun ki Pilat
(Markut 15.2-5; Luk 23.3-5; natenan ʔi Yowan 18.33-38)

¹¹ Yetu anaʔ du kadun ki *Pilat nantunʔa, kē aşë hepara : « Iwi, iwoon naʔih i *bayuday i? »

Kē ateema aji : « Ijakun han. »

¹² *Baʔenʔan baweeek na bantohi bawo ʔi pʔapara iko itum, kē aanteem baka.

¹³ Kē Pilat aşë ji na a : « Iintiink iko yi baktapariin bti i? »

¹⁴ Kē aanteema teem, kē Pilat adoo ñonʔar maakan.

¹⁵ *Ufettu wi mnjeeh undoli, nantunʔa aji wutan nakalabuʔ, i bañaan baʔalun awutan. ¹⁶ Kē uʔë ka wal mēnt nakalabuʔ i katim kapēnaliin i bajaan bado Barabaat. ¹⁷ Wi wi Pilat aʔaan aji na pntuk panyitun da : « Ahon ʔi baka i i naʔalun nwutanan ba, Barabaat kēme Yetu i bajaan bado *Krittu? » ¹⁸ Ame bnuura kē banwulun Yetu bakuja kuj ukaan kē baʔija a.

¹⁹ Kē wal wi aʔoon du *uruha awayëʔ, kē aharul aşë yil kē bajī na a, awut kaneej ʔi bʔup bi ñiint naʔool un, ʔiki aʔu nʔa kē anoor maakan ʔi nʔaafi.

☆ **27:10** Takariya 11.12-13; Yeremiya 32.6-9.

²⁰ Baṭeṇan baweeḱ na bantohi bawuuk pntuk paji bawutan Barabaat baṣṣe bado bafiṇ Yetu. ²¹ Kē nantūṇa akak ayeenk bṭup ahepar baka aji : « Ahon ṭi baka i i naṇaluṇ nwutanan? »

Kē bateem aji : « Barabaat. »

²² Akak ahepar baka aji : « Kē we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

Kē baji bukal bti : « Paṇana. »

²³ Kē akak ahepar baka : « Buṭaan bhoṇ bi bi adoluṇ ba? » Kē bakhuuranaara huuran maakan aji : « Paṇana! »

²⁴ Wi Pilat awinuṇ kē aankak ahil pdo uko ulon, kē baṇaan babot ahuuranaara huuran maakan, kē aṣṣe jej meel aṇow iṇen ṭi kadun ki baṇaan bukuṇ aṣṣe ji : « Dpēnan bkow naan ṭi pṇaak pi ṇiint i. An nakmeen. »

²⁵ Kē baṇaan bti bateem aji : « Pṇaak pi nul pakakan ṭi un, na ṭi babukun. » ²⁶ Wal mēnt, awutan baka Barabaat aṣṣe do kē bakob Yetu na itintēl abaa wula baya bapaṇa ṭi krut.

Bangoli baben Yetu

(Markut 15.16-20; natenan ṭi Yowan 19.2-3)

²⁷ Bangoli biki *Pilat nantūṇa baṇoot wal mēnt Yetu du blay bi katoḱ ki nantūṇa aṣṣe du batēnt baka bti kē babi afooya. ²⁸ Bawohēṣa imiṣa aṣṣe ṭu'a bayeti bjeenkal. ²⁹ Wi wi baṣaan aṣiir ukēl wi iyiw afuutana, abot ajej pmul plon aṭu'a ṭi kaṇen kadeenu*. Baṇup wal mēnt ṭi kadunul aṣṣe beṇa aji na a : « Nwulu mboṣ, iwi naṣih i *bayuday! » ³⁰ Batēfjēra akuṭ ajej pmul puṇ akoba ṭi bkow. ³¹ Wi

* **27:29** Ṭi utaak mēnt baṣih baji bafuutā kabot kamēban pmul ṭi kaṇen.

babenulun akëšan, bawohëša bayeti akakana imișa yi nul așë ñooța pya kapan du krut.

Yetu du krut
(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43; natenan ti Yowan 19.16-24)

³² Wi bakpënuŋ, bayit na ñiinț alon i ubeeka wi Tiren anwoon katim ki Timon, așë țu'a pkuŋa krut di Yetu. ³³ Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » ³⁴ Bawul Yetu poot pannaakrënuŋ na bko btaakțaan, kē aŋem pa așë pok pdaan. ³⁵ Bapaŋa ti krut abot ado kanuŋ na mnlaak ahilna afaașiir imișa yi nul. ³⁶ Wi wi bașaan ațo ayeŋa. ³⁷ Bapiit ti bkowul duuț uko unkaan kē bațu'a pkeț aji : « I, awoon Yetu nașih i *bayuday. » ³⁸ Bakak apaŋ balat batëb, alon ti kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Bankțepuŋ bawo ti pkara abot abët bëtan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanuŋ katok *Katoh Kaweek ki Nașibați kașë kaniw ka ti ŋnuur ŋwajanț, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Nașibați heliin ti krut! »

⁴¹ *Bațeŋan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abeŋa aji : ⁴² « Abuuran balon așë wo aanhinan pbuuran uleeful! Aji awoon nașih i *Itrayel, aheliin keeri ti krut, nșë ŋfiyaara! ⁴³ Aanhaț Nașibați i? Akeeri buurana, woli aŋala. Mënț ul ajakuŋ aji awo Abuk Nașibați i? » ⁴⁴ Balat biki bapaŋuŋ na a bado kak akara haŋ.

Pkeț pi Yetu
(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48; natenan ti Yowan 19.28-30)

⁴⁵ Ti udiin unuor, unuor umara mara awunana, kē bdëm bawala ti umundu bti, ado ŋwoori ŋwajanț.

⁴⁶ Wi udoon uko ji nwoori nwajan, Yetu kë aşë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani† » uwoon: « Naşibaţi, Naşibaţi, we ukaan kë iwutën? »

⁴⁷ Balon ți banwoon da wi batiinkulon aşë ji « Awo ți pdu *Eli *Naţupar Naşibaţi. »

⁴⁸ Ți dko mënţ, kë alon ți baka aşë ți ajej kalëmënt atoop ți poot ptaakţaan atan ka ți pmul awula adaan. ⁴⁹ Bandukiin kë başë ji na a : « Wutan! Nten me Eli abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaan ado pdiim pweek aşë jëmşa. ⁵¹ Wal mënţ, blaañ bkëm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweeek ki Naşibaţi batowa ți ptoof. Kë mboş mankuţ aşinţar, mnlaak mnweek mantowaa, ⁵² kë ihër ihaabşaa, banfiyaarun Naşibaţi batum banketun kë banaţaa. ⁵³ Bapën ți ihër yi baka, kë wi Yetu anaţiin ți pkeţ kë başë neej ți Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaan batum bawinun baka.

⁵⁴ Wi naweeek i bangoli iñeen-week baromen na bangoli bankyenun Yetu bawinun kë mboş mankşinţar abot awin uko unktëpun, balënk maakan aşë ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Naşibaţi. »

⁵⁵ Baaţ batum banţaşnun Yetu du *Galilay aţënka banaţ alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin babuk Tebede bawo ți baaţ mënţ.

Umoy wi Yetu

(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56; natenan ți Yowan 19.38-42)

† 27:46 Eloy, Eloy, lama tabaktani Kañaam 22.

⁵⁷ Wi utaakal ubanuŋ, kē ñiint̃ alonŋ nayok i ubeeka wi Arimati ašë bi. Katimul kawo Yotef, awo kak naṭašar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pilat, ašë hepara puum pi Yetu. Kē Pilat ado kē bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajej puum, abootan̄ ṭi blaañ bfaatal feh ⁶⁰ ašë ṭu pa ṭi bhër bi nul bi abaan̄ ado do kē bajipa ṭi kaban̄ ki plaak. Wi wi ašaan̄ ado kē bakël plaak pweek atuhna ba ašë tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbant̄en̄ bawo da wal mēnt̄, aṭo ataən̄ na bhër.

Bañaan̄ bankyeŋuŋ bhër

⁶² Unuur ujint̄i, unuur mēnt̄ uwoon̄ unṭaanuŋ wi pbomandër pa *unuur wi pnoorfën, *baṭeŋan̄ baweeek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweeek, ŋleš kē naṭilan i aṭup wi ahumuŋ najeb aji ṭi ŋnuur ŋwajan̄ anaṭa ṭi pkeṭ kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeŋ bhër bnuura te unuur uwan̄jant̄en̄, kaṭi baṭašarul babi bakiiŋ puum bašë baji na bañaan̄ anaṭa ṭi pkeṭ. Nṭilan mēnt̄ ŋadēm kapel ŋteek. »

⁶⁵ Pilat kē ateem baka aji : « Naka bangoli. Naṭuun baka bayeŋ jibi naṇaluŋ. » ⁶⁶ Kē baya do kē bakyeŋ bhër : baniw plaak pantuhn̄uŋ bhër ašë do bayeŋ kē banaṭi.

28

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu

(Markuṭ 16.1-10; Luk 24.1-12; natenan ṭi Yowan 20.1-10)

¹ Wi unuur wi pnoorfën uṭëpuŋ, ṭi unuur uteek wi kanēm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbant̄en̄ kē bašë ya pten

bhër. ² Ți dko mënȚ, kē mboș manșē šinȚar maakan, kē uwanȚut ulonȚ wi Ajugun ușē walnaana baȚi abi akēl plaak așē Țo Ți pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kē imișa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ BayeȚ balēnk maakan akat kat. Bawo ji bankeȚuȚ.

⁵ Kē uwanȚut ușē ji na baatȚ bukuȚ: « An, nawutan kalēnk : dme kē nala Yetu i bapaȚuȚ. ⁶ Aanwo Ți, anaȚa Ți pkeȚ jibi abiinȚ aȚup. Nabiin naten dko di abiinȚ apiinȚna. ⁷ Nataraan naya naȚup baȚașarul kē anaȚa Ți pkeȚ, ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaanȚ kawinna. WaȚ wi wi nwoonȚ i kaȚupan. »

⁸ Bataran pduk dko di bhër, balēnk abot awo na mnlilan mweek, aȚi pya kaȚup baȚașar Yetu uko unȚepuȚ. ⁹ Kē Ți dko mënȚ, kē Yetu așē pēn awinana Ți kadun ki baka aji : « Dwulan mboș. » Kē baatȚ bașē ņoga ajot Ți ihoȚul, adēmana. ¹⁰ Kē așē ji na baka : « Nawutan kalēnk. Nayaan naji na bayiȚ naan baya Galilay, dul di di bakyaanȚ kawinnēn. »

NȚilan Ți baweeek biki bayuday

¹¹ Wi baatȚ bakyaanȚ na bgah, kē balonȚ Ți bayeȚ bașē neeȚ Ți ubeeka akakalēș *baȚeȚan baweeek uko bȚi unȚepuȚ. ¹² Kē bukuȚ bașē yit na bantohi atiinkar awul bangoli itaka itum, ¹³ așē ji na baka baji : « BaȚașarul babi na utejan akiȚ puum wi ņwoonȚ Ți bȚoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nantuȚa amee, bukal kaȚiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuȚ abot ado uko wi bajakuȚ na baka, kē hēnk di bakȚiiniyaanuȚ uko mēȚ te hēnkunȚ Ți *bayuday.

Yetu Ți kadun ki baȚașarul

(Markut 16.14-18; Luk 24.36-49; natenan Ți Yowan 20.19-23; Ulemp wi BanjaȚan 1.6-8)

¹⁶ Baṭaṣar Yetu iñeen na alon baya *Galilay, du pnkuṇ pi Yetu ajakuṇ na baka baya kayit. ¹⁷ Kē wi bawinuluṇ, aṣē ṇup adēmana ; kē balon baṣē wohā na ṇṣal ṇtēb. ¹⁸ Yetu añog, aṣē ji na baka : « Naṣibaṭi awulēn mnhina bti du baṭi na mboṣ. ¹⁹ Nayaan keeri, nado bañaan biki umundu bti bado kaṭaṣēn, nabattaarēn baka ṭi katim ki Aṣin naan, ki Abukul na ki *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ²⁰ najukan baka pdo kaṭaṣ iko bti yi njakanan nado kado. Natenan : dwo na an na ṇnuur bti te uba umundu. »

Ulibra wi Naşibaṭi
New Testament and Shorter Old Testament in
Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021

a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c